

NOVUM

Willem Zwalve: 'Een academicus moet zelfstandig kunnen studeren'

Zaak v/d Maand

*De kantonrechter en deugdelijke
rechtsbescherming bij overtredingen*

Verdieping

*Het nieuwe artikel 2:29:
de aansprakelijkheid van de bestuurder belicht*

Boekrecensie

Ver van mijn bed

Verdieping

*Race to the Bottom:
the Competitive Edge of the Internal Market*

AANSPRAKELIJKHEID & VERZEKERING

DIRECT THUIS IN
DE PRAKTIJK!

"Vanwege de intensieve begeleiding van hoogleraren en docenten ga je tijdens deze master met grote sprongen vooruit. Ik heb er ontzettend veel uitgehaald en ik had het goed naar mijn zin."

Anouk Oude Hergelink
Advocaat bij Beer Advocaten

MEER WETEN?
VRAAG HET INFORMATIEPAKKET AAN
VIA MASTERAV@LAW.EUR.NL

SCHRIJF JE IN
VÓÓR 15 JULI!

ARBEIDSRECHT DE MASTER DIE WERKT!

"Het is fenomenaal hoe de master Arbeidsrecht een student een springplank biedt om een carrière in het arbeidsrecht te starten."

Mr. Daniël van Gerven
Advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek N.V.

SCHRIJF JE IN
VÓÓR 15 JULI!

MEER WETEN?
VRAAG HET INFORMATIEPAKKET AAN VIA
MASTERARBEIDSRECHT@LAW.EUR.NL

NO. 1
JURIDISCHE
THEMATISCHE
MASTER
van Nederland
Keuzegids Masters 2014

Erasmus

ERASMUS SCHOOL OF LAW
ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

MELD JE NU AAN VOOR DE MASTER OPEN DAG VAN
15 APRIL 2014 OF 27 MEI 2014 VIA WWW.ESL.EUR.NL/MASTER

Waarde lezer,

Zou u uw stemrecht voor de komende Europese Parlementsverkiezingen verkopen voor vijftig euro? De Europese verkiezingen leven niet echt en het Europees Parlement interesseert velen maar weinig. Daarom stelde onze redacteur Thomas Weber bovenstaande vraag aan een aantal Leidse rechtenstudenten. Of dit tot verrassende, eerlijke of choquerende antwoorden heeft geleid leest u in 'de Stelling'.

De Europese instellingen zijn niet het enige waar het grote publiek vandaag de dag flink tegen ageert. Ook de bestuurders van grote ondernemingen, en dan met name die van banken, krijgen regelmatig kritiek. Bestuurdersaansprakelijkheid vormt dan ook een hot item. Met de invoering van de 'flex-bv' is de wet op dit vlak ook ingrijpend gewijzigd. Anna Tsheichvili vertelt het hoe en wat hiervan in 'de Verdieping'.

Wie heeft er niet gehoord van 1984. In deze beroemde roman van George Orwell wordt een angstwekkend toekomstbeeld geschetst waarin iedereen non-stop in de gaten wordt gehouden door Big Brother. Volgens onze redacteur Tjalling Reijnders hoeven we een dergelijke dystopie niet te vrezen, als er al iets te vrezen valt voor de toekomst dan is dat voor een ander soort samenleving dan die in 1984. Leest u hierover zijn column.

Verkeersboetes, ze vormen de luis in de pels van veel Nederlandse burgers. Niet alleen worden ze steeds hoger, de overheid brengt vaak ook administratiekosten in rekening. Is dit fair? En wat kan er gebeuren wanneer deze incassokosten niet worden betaald? Niels Neve vertelt u het in de 'Zaak van de Maand'.

De wat oudere studenten onder u zullen ongetwijfeld bekend zijn met de legendarische colleges van professor Zwalve. Deze expert op het gebied van Romeins en Anglo-Amerikaans recht vult zijn colleges regelmatig aan met allerlei mooie levenslessen en anekdotes. Helaas gaat hij vanaf volgend jaar met pensioen. Een mooie gelegenheid voor NOVUM om hem eens te interviewen en te praten over zijn decennialange academische loopbaan.

Aangezien de NOVUM ook graag een cultureel verantwoord maandblad wil zijn, besteden we ook regelmatig aandacht aan zaken die niet zoveel met rechtsgeleerdheid te maken hebben. Zo kunt u deze maand lezen over de prachtige film *The Grand Budapest Hotel*. De recensie van Raphaël Donkersloot vindt u in 'de filmrecensie'. Gelukkig bestaat er ook fictie met een juridische invalshoek. Neem nu het boek *Ver van mijn bed* van Antoinette Vlieger over de abominabele omstandigheden waaronder Thaise en Indonesische immigranten verkeren op Arabisch schiereiland. Fatima Jarmohamed recenseerde dit werk voor u in 'de Boekrecensie'.

Rest mij niets anders dan u namens de redactie heel veel leesplezier toe te wensen!

Maurice Jeurissen
Hoofdredacteur NOVUM

Volg ons op

NOVUM

@NOVUM_Law

Jij wordt niet snel ergens stil van.

Als starter kies je bewust voor een Top 5-kantoor. Jouw frisse blik geeft de cliënt vaak een andere kijk op de zaak en je vecht graag voor jouw ideeën. Je hebt een uitgesproken mening, ook als het spannend wordt. Je houdt van aanpakken, no-nonsense en een steile leercurve. Sta je op scherp? Bel met Tamara of Thaira: 088-253 53 86 of mail naar recruitment@akd.nl.

[Kijk op werkenbijakd.nl](https://werkenbijakd.nl)

AMSTERDAM BREDA EINDHOVEN ROTTERDAM BRUSSEL

 akd advocaten
notarissen

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	
3	Inhoudsopgave	
4	Zaak v/d Maand	<i>De kantonrechter en deugdelijke rechtsbescherming bij overtredingen</i>
6	In Gesprek met	Willem Zwalve
10	Verdieping	<i>Het nieuwe artikel 2:9: de aansprakelijkheid van de bestuurder belicht</i>
14	Boekrecensie	<i>Ver van mijn bed</i>
17	Column	<i>Ik ben een Epsilon-Minus Semi-Moron</i>
18	De Stelling	<i>In ruil voor 50 euro zou ik afstand doen van mijn stemrecht in de aanstaande Europese Parlementsverkiezingen</i>
20	Filmrecensie	<i>The Grand Budapest Hotel, een kleurrijke komedie met donkere accenten</i>
22	Verdieping	<i>Race to the Bottom: the Competitive Edge of the Internal Market</i>
25	Ter leering ende Vermaeck	
26	Verenigingen	
28	Faculteitszaken	<i>Nieuwe assessor gezocht!</i>
29	Prof. Kinninging	<i>What's in a name? Over het ongelijk van Shakespeare</i>

6

10

14

20

22

26

NOVUM is het maandblad van de Juridische Faculteitsvereniging Grotius te Leiden. NOVUM is ontstaan uit een fusie tussen het faculteitsblad Trias (1968) en het blad Request (1999) dat werd uitgegeven door het rechtenmentoraat Appèl.

NOVUM is aangesloten bij de Stichting Landelijk Overleg Juridische Faculteitsbladen (LOJF).

Oplage: 1.250 exemplaren
Ontwerp: R.W. Bouwman
Druk: JP Offset
ISSN-nummer: 1567-7931

U kunt NOVUM vinden bij de ingang van de faculteit, het juridisch café, het restaurant en bij C131. De redactie behoudt zich het recht voor ingeleverde stukken niet te plaatsen of te wijzigen. De inhoud van de artikelen vertegenwoordigt niet noodzakelijkerwijs de mening van de redactie.

© Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gereproduceerd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

Redactie

Hoofdredacteur
Maurits Jeurissen (06 34 34 38 39)
novum@law.leidenuniv.nl

Eindredacteur
Maurits Helmich (06 34 45 30 57)
novum@law.leidenuniv.nl

Redacteuren
- Tjalling Reijnders
Tjalling.reijnders@gmail.com
- Raphaël Donkersloot
raphaeldonkersloot@hotmail.com
- Thomas Weber
Thomas_91_91@hotmail.com
- Mireille Bosman
mireillebosman@hotmail.com
- Anna Tsheichvili
Anna_tsheichvili@hotmail.com

- Petra Chao
patrachao@gmail.com
- Rogier van Geel
rogier_van_geel@hotmail.com
- Niels Neve
nielsneve@live.nl
- Mohammad Sharifi
malayer1@hotmail.com
- Fatima Jamohamed
f.n.jamohamed@gmail.com

Adviesraad

- Prof. Dr. A.O. Lubbers
- Mw. Drs. A.F.M. van der Helm
- Mw. Mr. C. de Kruif
- Mr. G.K. Schoep
- Céril van Leeuwen, Assessor Fdr
- Koen Hamelink, praeses JFV Grotius

Contact

novum@law.leidenuniv.nl

Zaak v/d maand

De kantonrechter en deugdelijke rechtsbescherming bij overtredingen

Wie een overtreding begaat, kan – indien de overtreder op heterdaad wordt betrapt – een boete verwachten. Dat de overheid kosten maakt voor handhaving en bestraffing van deze boetes is duidelijk. Een deel van die kosten wordt dan ook verhaald op de overtreeders, door bijvoorbeeld administratiekosten bij de boetes te voegen. Maar waarom zou je die extra kosten moeten betalen, als je volgens artikel 6 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens niet mee hoeft te werken aan je eigen vervolging? In deze ‘Zaak van de maand’ wordt er door de kantonrechter van de rechtbank Zeeland-West-Brabant gekeken welk gedeelte van de boete onder de bestraffing valt en wat voor bescherming de wet de burger biedt tegen buitenproportionele incassomaatregelen van de overheid bij onbetaalde boetes, en of de deugdelijke rechtsgang van de overtreder wel wordt gewaarborgd in het licht van de huidige wetgeving.

De betrokkene in deze zaak heeft achttien kilometer te hard gereden met de auto op de snelweg en ontvangt daar een boete ter hoogte van 143 euro voor van het Centrale Justitiep Incasso Bureau. Deze boete vindt zijn grondslag in de Wet Mulder/Wet Administratieve Handhaving Verkeersovertredingen. Bovenop de boete van 143 euro komt nog zes euro administratiekosten. In casu is de betrokkene op de hoogte van een andere zaak die zich heeft voorgedaan bij de kantonrechter in Amsterdam. In die zaak heeft de kantonrechter zich veroordelend uitgelaten over de bijkomende administratiekosten, door de verschuldigdheid van deze kosten ter discussie te stellen. In afwachting van de uitkomst van het hoger beroep van deze zaak uit Amsterdam besluit de betrokkene de administratiekosten (nog) niet te betalen, en slechts de 143 euro van de boete te voldoen. In de tijd die daarop volgt wordt de boete automatisch verhoogd, tot er uiteindelijk

een deurwaarder wordt ingeschakeld om het bedrag alsnog te kunnen incasseren. De uiteindelijke hoogte van het bedrag, inclusief de kosten voor het proces-verbaal en de deurwaarder, is dan ook niet gering, en bedraagt een ruime 700 euro.

Het CJIB en de Officier van Justitie hadden in alle redelijkheid nooit moeten besluiten over te gaan tot oplegging van het onderhavige dwangbevel.

Wanneer de zaak voor ligt bij de kantonrechter, is de bevoegde Officier van Justitie niet aanwezig bij de zitting, maar heeft de Officier een schriftelijk antwoord op het verzet van betrokkene aan de rechtbank gezonden. De OvJ verklaart dat betrokkene geen bezwaar heeft gemaakt tegen administratiekosten in een eerder stadium van de rechtsgang. Derhalve zijn de gevolgen (het eveneens moeten betalen van de verhoging van de boete) voor rekening van de betrokkene. Verder verklaart de Officier dat er slechts een deelbedrag is ontvangen, namelijk de 143 euro in plaats van de volle 149 euro (boete inclusief administratiekosten). Daarom is de boete op grond van artikel 23 WAHV van rechtswege verhoogd. De Officier bepleit dat op grond van artikel 6:44 lid 1 Burgerlijk Wetboek de betaling in eerste plaats strekt in mindering van de kosten en vervolgens in mindering van de hoofdsom. Er is daarom gekeken of op grond van artikel 27 WAHV het bedrag rechtstreeks kon worden verhaald op de bankrekening van de betrokkene. Toen dit niet lukte is er een deurwaarder ingeschakeld door middel van een opgelegd dwangbevel.

De kantonrechter acht dat er geen sprake is van niet-ontvankelijkheid van de betrokkene vanwege het achterwege laten van bezwaar in de beroepsprocedure. Ook haalt hij in zijn overwegingen flink uit naar de werkwijze van de Officier en het CJIB. De Kantonrechter vraagt zich af ‘waar het CJIB mee bezig is’. Er is door betrokkene zes euro onbetaald gelaten vanwege kennis-

Centraal Justitiep Incassobureau
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Er is door betrokkene zes euro onbetaald gelaten
vanwege kennisneming van een uitspraak van de
kantonrechter in Amsterdam, en het gevolg is dat er een
volledig gestandaardiseerd en geautomatiseerd incassotraject
wordt losgelaten op de betrokkene.

neming van een uitspraak van de kantonrechter in Amsterdam, en het gevolg is dat er een volledig gestandaardiseerd en geautomatiseerd incassotraject wordt losgelaten op de betrokkene. In zijn overwegingen behandelt de kantonrechter de Memorie van Toelichting bij de Wet Administratieve Handhaving Verkeersovertredingen, om zo de doelstellingen van deze wet te bepalen. Door te voorzien in de afhandeling van verkeersovertredingen buiten het strafrecht, heeft deze wet de volgende doelstellingen:

- I. verlichting van de werklast van de politie, het OM en de rechterlijke macht
- II. waarborging van de rechtsbescherming van de betrokkene
- III. wegneming van de ineffectiviteit van de tenuitvoerlegging van opgelegde boetes.

Volgens de wetgever (toentertijd) voldoet de Wet Mulder/WAHV aan de eisen van het zesde artikel van het EVRM. Derhalve verklaart de kantonrechter dat ook in het licht van deze zaak, waarin wel ‘buiten alle proporties’ incassomaatregelen worden toegepast om zes euro te innen ten behoeve van de Staat der Nederlanden, er geen strijd is met het artikel. Wel acht de rechter dat door de toepassing van deze maatregelen het CJIB en de Officier van Justitie geen blijk geven van enige toetsing aan proportionaliteit en subsidiariteit in het kader van het onderhavige (gestandaardiseerde) incassotraject. Evenals dat de uitgevoerde procedure de Staat der Nederlanden waarschijnlijk meer geld kost. Door de gestandaardiseerde overwegingen van de Officier te noemen wil de kantonrechter dit nogmaals benadrukken. Het CJIB en de Officier van Justitie hadden in alle redelijkheid nooit moeten besluiten over te gaan tot oplegging van het onderhavige dwangbevel. De kantonrechter is er dan ook van overtuigd dat de Officier wellicht – na de uitspraak in hoger beroep – op een relatief eenvoudige wijze betrokkene had kunnen bewegen tot het betalen van het resterende bedrag van zes euro. Volgens de kantonrechter rijst dan ook steeds vaker de vraag: ‘Wie waarborgt een deugdelijke rechtsbescherming van betrokkene in het kader van de toepassing van de Wet Mulder indien de kantonrechter dit niet doet aan het einde van één van de rechtsgangen binnen deze wet? Het antwoord luidt: Niemand’. De kantonrechter verklaart in deze zaak dan ook het verzet gegrond, hij vernietigt het tegen betrokkene uitgevaardigde dwangbevel en bepaalt dat het griffierecht aan betrokkene dient te worden terugbetaald.

Er kunnen natuurlijk vraagtekens worden geplaatst bij de keuze van de betrokkene om de administratiekosten niet te betalen in afwachting van een uitspraak (met alle gevolgen van dien), evenals bij het niet gebruik maken van de bezwaarprocedure. Wellicht was betrokkene de buitenproportionele incassomethoden bespaard gebleven, als betrokkene de boete – inclusief de administratiekosten – tezamen had betaald en daarna bezwaar had gemaakt of naar het kantongerecht was gestapt. Toch is het niet aan de burger of overtreder om die keuze te hoeven maken. Daarom is het goed dat de kantonrechter kritisch kijkt naar de handelwijzen van de handhavende overheid. De kantonrechter heeft zeker gelijk wanneer hij stelt dat er buitenproportioneel is gehandhaafd door het CJIB en de Officier van Justitie. Het klinkt dan ook vreemd dat voor zes euro resterende boete een deurwaarder wordt ingeschakeld. Volgens de rechter moeten het CJIB en de Officier van Justitie niet handhaven ‘tegen elke prijs’; dit zou kunnen leiden tot een afnemend vertrouwen van de burger in de handhavende overheid. Automatisering en standaardisering vergroot het niveau van efficiëntie waarmee de overheid kan handhaven, maar het creëert ook een grotere kloof tussen enerzijds de burger en anderzijds de overheid. De menselijkheid van overtredingen vraagt ook een enigszins menselijke aanpak. **N**

Deze uitspraak is te vinden op rechtspraak.nl of door te zoeken op het ECLI-nummer: ECLI:NL:RBZWB:2013:CA0211

In gesprek met

Willem Zwalve

Willem Zwalve is hoogleraar bij de vakgroep Historische Ontwikkeling van het Recht. Hij is tevens ook als hoogleraar en alumnus verbonden aan de Juridische Faculteit van de Rijksuniversiteit Groningen. NOVUM sprak met hem over zijn studietijd, zijn promotie en de veranderingen in de academische wereld.

Wat is uw meest blijvende herinnering van uw academische loopbaan?

In een juridisch academische loopbaan is dat mijn promotie. Ik ben gepromoveerd op een onderwerp over Romeins burgerlijk procesrecht. Daar ben ik op gekomen, omdat er in mijn tijd niet veel aan werd gedaan. Wél werd er ongelooflijk veel aan het Romeins materieel privaatrecht gedaan. Op het snijvlak van het privaatrecht en het publiekrecht ligt het burgerlijk procesrecht. Ik had een soort *blackhole* gevonden en daarom heb ik dat onderwerp uiteindelijk gekozen. Er was ook bijna niemand in Nederland die mijn boek kon recenseren, omdat er weinig mensen waren die daar iets van af wisten. Dat scheelt ook een stuk.

In al die jaren dat u heeft gedoceerd en onderzoek heeft gedaan, is er veel veranderd in de academische wereld?

Ja, enorm. Ik ben in het jaar 1968 begonnen aan de rechtenstudie. Ik herinner me nog dat ik met mijn corpsvader – zo heet dat – op het terras zat van de sociëteit *Mutua Fides* in Groningen. Buiten liepen allemaal heren en dames rond in jacquets en in zwart mantelpak. Zij waren op weg naar het Academieggebouw waar ze mondeling kandidaatsexamen deden. Daar moet je je dus bij voorstellen dat die studenten één tentamen in twee jaar deden. Dat duurde een kwartier en dan werd je getentamineerd in de vakken privaatrecht, staatsrecht, economie, inleiding recht en Romeins recht. Dat is dus op z'n best zo'n 5 minuten per vak. Als je geslaagd was, ging je voorts je doctoraal in, hetgeen 2 of 3 jaar duurde, en deed je aparte vakken. Dat heb ik dus allemaal net niet meer meegemaakt, maar ik heb het wel voor de laatste keer zien gebeuren in 1968.

Wat ik ook nooit zal vergeten is dat ik voor het eerst tentamen moest afnemen in Leiden. Ik was weliswaar grote getallen gewend – in Groningen is ook een grote juridische faculteit –

maar duizend mensen in de Veemarkthallen voor één tentamen was wel even opkijken. Als je naar de statistieken kijkt, zie je dan ook vanaf het einde van de jaren zestig een enorme toename van de instroom van studenten en de enorme toename van wetenschappelijke medewerkers die zich met dezelfde factor heeft vermenigvuldigd. Dat heeft een bijzondere oorzaak en ik was daar géén voorstander van. Mijn promotor ook niet. Ik heb natuurlijk geen reden tot kritiek, omdat ik zelf ook behoorde tot de generaties van die tijd en een plaats kreeg op de academie om in mijn geval alleen maar onderwijs te geven aangezien dat als normaal werd ervaren. Er was geen sprake van dat je wetenschappelijk onderzoek ging doen: je was er alleen maar om onderwijs te geven. En toen zei mijn promotor tegen me: 'ik verwacht ook dat je promoveert'. Dat was iets heel opmerkelijks en was eigenlijk onnodig vond men. Daar heeft de universiteit veel last van gehad, want er zijn toen nogal wat mensen aangenomen waarvan je kan zeggen: horen die mensen wel op een universiteit thuis? Maar men heeft gewoon leraren aangetrokken en dat komt doordat er erg veel geld was toentertijd. De gasbel bij Slochteren was net ontdekt. Geld speelde dus geen rol. Studenten gratis repetitoren geven was daar een voorbeeld van. Dat betekende dus verhoudingsgewijs betrekkelijk grote aantallen docenten. Als je dan vervolgens een raden-republikeins constitutioneel bestel invoert als het model voor het bestuur van faculteiten en universiteiten destijds werd ingericht (de faculteitsraden, afdelingsraden e.a. die we tegenwoordig hebben red.), dan begrijp je wel dat in een dergelijk bestel de meerderheid bepalend is. Dat is niet wat een hoogleraar wil, maar dat is wat de meerderheid van de staf wil. En opeens zie je dus een machtsverschuiving en dat is een hele opmerkelijke verandering die volgens mij typisch Nederlands is. Die was hier mogelijk, omdat wij in die tijd relatief gezien veel geld hadden, een situatie die elders in Europa ongekend is. Bij

Ik wilde eigenlijk klassieke talen of oude geschiedenis gaan studeren, maar mijn vader gaf mij te kennen: 'ik subsidieer geen hobby's.'

buitenlandse collega's schudt men het hoofd als je vertelt hoe het hier is gegaan. Ik was eens een keer op bezoek bij een Duitse collega van mij en toen bleek dat daar nog de toestanden van het ancien régime heersten. De faculteit? Dat zijn de hoogleraren, zoals het natuurlijk ook hoort. Zo ging het hier vroeger ook tot de jaren 70, maar dat is dus een totaal ander beeld geworden wat echt afwijkt van de rest van Europa.

Die ontwikkelingen, zowel qua studenten als docenten, zijn het onderwijs en wetenschap dus niet ten goede gekomen?

Nou, dat kan je niet zo zeggen. Dat hangt er maar net van af vanuit welk perspectief je dat beziet. Ze zijn er zich niet altijd van bewust, maar ik geloof dat onze studenten hier veel beter bediend worden dan in het buitenland het geval is. Je hoeft in Duitsland en Frankrijk niet aan te komen met hoorcolleges en werkgroepen waarin die hele examenstof nog een keer wordt geëxerceerd ten behoeve van diegenen die zelfs niet kunnen lezen. Dat gebeurt in het buitenland niet. Ik denk dat Nederlandse studenten zich gelukkig mogen prijzen over zoveel onderwijs tegen betrekkelijk weinig geld. Dat is een heel bijzonder gegeven.

En de studenten zelf, hoe is het daarmee gesteld?

Studenten blijven studenten. Daar komt weinig verandering in.

Welke lessen die u gedurende uw studietijd heeft geleerd, kunt u de studenten nu meegeven?

Dat is er altijd één: zorg ervoor dat je een aantal moderne talen vloeiend spreekt. En dan bedoel ik juist niet Engels, maar Duits en Frans in ieder geval en één van de andere Europese moderne talen. Dat is een groot euvel van het Nederlands middelbaar onderwijs dat niet helemaal meer serieus te nemen is zoals u weet. De nadruk op actieve taalbeheersing is belangrijk, maar dan niet op het niveau van 'waar is het toilet?', maar meer van: 'kunt u mij vertellen wat u vindt van het laatste boek van, bijvoorbeeld, Jonathan Israel?'. Praat maar daarover met een Franse collega: dat is academisch niveau. Dat is het niveau waar middelbare scholen die het predicaat vwo dragen, voor moeten opleiden. Dat doen ze niet, maar dat is eigenlijk wel wat van een academicus verwacht moet worden. Ik zeg het ook vaak op college: zorg ervoor dat je een aantal moderne talen passief, en het liefst actief, beheerst. Dat is eigenlijk de enige les die ik voor studenten heb. Zorg daarvoor.

Een ernstig misverstand is dat je aan Engels genoeg hebt. Je moet eens kijken wat er gebeurt als je een Duitser die Engels beheerst opeens regelrecht in het Duits toespreekt. Die man is erg dankbaar dat je dat doet en het vereenvoudigt de contact tussen de mensen. Je hebt onmiddellijk een voordeel vergeleken met iemand die zijn Duitse collega in het Engels aanspreekt en datzelfde geldt zeker voor Fransen – om maar te zwijgen over Italianen.

Hoe was uw eigen studietijd?

Er was aanzienlijk minder studielast. Ik ging bijna nooit naar colleges; ik had het studieboek (nog) niet gelezen en snapte er dus toch niks van. Zo heb ik zeker twee jaar lang, in mijn studietijd, op een bank gelegen en heel veel gelezen, maar zelden iets dat met het recht te maken had en ik heb mij vooral kostelijk vermaakt. De periode tussen puberteit en adolescentie heb ik zo aangenaam doorgebracht en zoiets kan ik dan ook iedereen krachtig aanraden.

Waarom heeft u uiteindelijk gekozen voor het Romeinse recht?

Ik ben gaan studeren in een tijd waarin geen studiefinanciering bestond. Ik kwam tevens niet in aanmerking voor een studiebeurs, omdat mijn vader te veel verdiende. En dus was ik aangewezen op mijn ouders. Ik wilde eigenlijk klassieke talen of oude geschiedenis gaan studeren, maar mijn vader gaf mij te kennen: 'ik subsidieer geen hobby's'. Daar ben ik hem erg dankbaar voor. Dankzij dat feit heb ik dus geen carrière gevolgd als leraar aan een middelbare school, maar ben ik aan de juridische faculteit gaan werken. Er bleef mij namelijk niets anders over dan rechten te gaan studeren en ik weet zeker dat voor de meerderheid van mijn jaargenoten precies dezelfde negatieve motivering gold. Daar komt nog bij dat je helemaal niet weet waar je aan begint als rechtenstudent. Dat is nu nog steeds zo. In het begin vond ik het dan ook verschrikkelijk. Ik ben de rechtenstudie op zichzelf pas leuk gaan vinden vlak voor mijn afstuderen. We hadden de ruimte om veel keuzevakken te volgen, en ik heb toen bijvoorbeeld Anglo-Amerikaanse recht en Rechtsvergelijking gedaan. Dat waren ontzettend leuke colleges. En toen raakte ik ook door het recht geboeid, en ben ik me er meer in gaan verdiepen, maar de eerste twee jaar van mijn studie heb ik het helemaal niet leuk gevonden. En wat natuurlijk wel geholpen heeft is het feit dat ik student-assistent werd in mijn derde studiejaar. Dat betekent dat je je zelf wel in het vak moet verdiepen. En dat betekende in mijn geval zowel in het Romeinse recht als in het privaatrecht. De dingen die je moet doen ga je op een bepaalde moment ook leuk vinden en dan komt de motivering vanzelf.

Ik ben de rechtenstudie op zichzelf pas leuk gaan vinden vlak voor mijn afstuderen.

We hadden de ruimte om veel keuzevakken te volgen, en ik heb toen bijvoorbeeld Anglo-Amerikaanse recht en Rechtsvergelijking gedaan.

Wat maakt het Romeinse recht zo boeiend?

Al die Burgerlijke Wetboeken van de meeste Europese landen zijn gegroundvest op een vaste Romeinsrechtelijke structuur. Ik zeg altijd: het Romeinse recht is het modernste vak wat er is, want het is de enige discipline in de juridische faculteit die over de grenzen heen verbindingen kan maken tussen de diverse nationale civielrechtelijke stelsel.

Bent u een voorstander van verregaande harmonisatie van het Europese privaatrecht?

Dit is wel een heel technische vraag, maar ik kan zeggen dat ik daar geen voorstander van ben. De zogeheten *Draft Common Frame of Reference*, een prachtige schijnterm die men heeft bedacht voor het "Europees Burgerlijk Wetboek", is niets anders dan een gewoon Burgerlijk Wetboek (BW, red.). Dit model van codificatie is een totaal achterhaald 19e-eeuws model. Die codificaties van Burgerlijke Wetboeken zijn allemaal gemaakt in een tijd van de opkomst van de Europese natiestaten. Die codificaties zijn daar de uitdrukking van. Vandaar dat de inhoud totaal irrelevant was, want het ging niet om de inhoud, maar het ging erom dat bijvoorbeeld de Nederlandse staat een eigen Nederlandse BW heeft en dat dat in feite materieel Romeins recht is, speelde geen rol. Het moest exclusief Nederlands zijn. Men heeft dus ook een verkeerde benadering voor het Europees Burgerlijk Wetboek gekozen, want het benadrukt dat Europa wordt gevormd naar het voorbeeld van een 19e-eeuwse Europese natiestaat. Dat wil zeggen met alle daarbij behorende symbolen: een Europees volkslied, een Europese vlag, een Europees staatshoofd, een Europees grondwet en dus ook een Europees Burgerlijk Wetboek. Ik denk dat dat voorbeeld van de 19e-eeuwse natiestaat niet het model is waarna je Europa constitutioneel moet inrichten. Ik ben een groot voorstander van het Europese unificatieproces, maar niet op deze manier. Dat is een eigen proces dat niet langs dit soort eenvoudige stramien kan worden geleid.

Wat vindt u ervan dat studenten tegenwoordig vroeger de arbeidsmarkt opgaan?

Dat vind ik een desastreuze ontwikkeling. Ik vind in algemene zin eigenlijk dat de rechtenstudie niet bepaaldelijk bevorderlijk is voor jongelui die nauwelijks aan de puberteit ontworsteld zijn. Het gaat over serieuze dingen en het beoordelingsproces dat daarmee gepaard gaat, veronderstelt ook een zekere levenswijsheid. Die hebben jongelui niet. Bijvoorbeeld, wat eerstejaarsstudenten zeker aanspreekt, zijn de woorden moraal, fatsoen, redelijkheid en billijkheid. Zulke woorden hoeven maar te vallen of men krijgt al een zekere wazige indruk in de ogen. In onder andere het vermogensrecht overheersen daarentegen de grijze gebieden. En in die grijze gebieden moeten uiteindelijk de beslissingen worden genomen. Dat valt niet op te lossen met vage begrippen als redelijkheid, billijkheid, moraal en fatsoen, maar juist door de techniek van het vermogensrecht. Dat is alleen maar te doen, vind ik, voor mensen die wat meer ervaren zijn en in een andere discipline hebben laten zien dat ze over de intellectuele vermogen beschikken om zo'n proces te kunnen volgen.

U doelt een beetje op het Amerikaanse systeem?

Jazeker, dat heeft mijn grote voorkeur. Toen het bachelorprogramma werd ingevoerd was er een bijeenkomst in Den Haag. Ik vroeg me af: waarom maken we van de rechtenopleiding geen kopstudie? Laat een student eerst maar eens een bachelor in een andere discipline doen. Het kan me niet schelen welke vak, als het maar niet filosofie is. Na de bachelor kan een student dan voor de rechtenstudie kiezen. Dat zou ik ideaal vinden, maar daar was praktisch niemand voor te vinden tijdens de bijeenkomst. En de verklaring is natuurlijk voor de hand liggend. Kent u de uitdrukking: *there are no turkeys voting for Christmas?* Precies.

Wat zou u gedaan hebben als u niet hoogleraar was geworden?

Ik heb één keer gearzeld. Nadat ik was afgestudeerd werd er een bedrijfsjurist gevraagd bij de zeesleper Smit Tak. Ik ben helemaal verslingerd aan de zee, zeevaart en alles wat daarmee te maken heeft. Ook had ik een goede kennis die als jurist werkte voor een aantal reders en zij had prachtige verhalen. Het leek me dus wel leuk om als jurist te werken bij een rederij en dat zou ik gedaan hebben als ik niet een aanbieding had gekregen om op de universiteit te werken.

Bent u het eens met met uw collega Andreas Kinneging die het “ancien régime”-onderwijs liever heeft dan de democratisering van het onderwijs?

Ik neem af en toe kennis van zijn uitspraken en ben het met enkele daarvan wel eens. Het moet natuurlijk niet naar culturessisime tenderen, want daar houd ik absoluut niet van. Ik zeg niet dat het bij collega Kinneging het geval is, maar dat het niet een toon moet krijgen dat studenten voorgeworpen krijgen dat ze te weinig algemene ontwikkeling hebben en dat ze praktisch analfabeet zijn. Die studenten kunnen er zelf namelijk niets aan doen dat er op middelbare scholen zo weinig wordt gewezen op het feit dat je die algemene ontwikkelingen moet vergaren. De adressant van die klachten is de politiek die kamerbreed, met groot succes, vanaf zo begin van de jaren 60 eerst het middelbaar

onderwijs naar de knopen heeft geholpen en nu aardig op weg is om datzelfde te doen met de universiteit.

Ik heb collega Kinneging ook een keer zien schrijven over de instroom van studenten: ongeveer 30 procent van die instroom hoort eenvoudigweg niet op een universiteit thuis. Ze hebben weliswaar wel een vwo-diploma, maar zijn eenvoudigweg niet berekend om zelfstandig te kunnen studeren. Een academicus moet juist wel in staat zijn om zelfstandig te kunnen studeren, want dat moet men later ook kunnen. Zo'n 30 à 40 procent van de studenten kunnen dat inderdaad niet in het eerste jaar. De belangrijkste taak van het onderwijs is dus het wegselecteren van die 30 à 40 procent. Dat wil niet zeggen dat met grote inzet van mensen en middelen getracht moet worden om de studenten die moeite hebben over de streep te helpen. Integendeel, die 30 à 40 procent moet weg zodat er gewerkt kan worden met de overige studenten en hun dan beter onderwijs kan worden gegeven in kleinere groepen. Dat oordeel van collega Kinneging deel ik ook. Het staat me dus ook tegen dat we tegenwoordig veel middelen en mensen inzetten om studenten met te kleine voeten in te grote schoenen te werken.

**Moraal, fatsoen, redelijkheid en billijkheid.
Zulke woorden hoeven maar te vallen
of men krijgt al een zekere wazige indruk
in de ogen.**

Dus bij uw afscheid als hoogleraar kijkt u wel een beetje somber naar de toekomst van het academisch onderwijs?

Na iedere *downfall*, komt weer een stijging. Ik heb mij lang genoeg verdiept in de geschiedenis van de universiteit om te weten dat er een tijd is geweest waarin onze Leidse universiteit in diep verval was, maar ook een tijd is geweest waarin die een hoge bloei heeft gekend. Dat gaat in conjuncturen natuurlijk. Ik denk overigens dat het niveau van onze universiteit op het ogenblik behoorlijk hoog ligt. We kunnen ons met allerlei buitenlandse instellingen goed meten. Dus wat dat betreft ben ik niet zo klagerig.

Is het zo dat je als hoogleraar tegenwoordig beperkter kan publiceren door onder andere de toezicht van managers?

Ik trek me daar niks van aan, omdat de managers weten dat ik doe waar ik zin in heb. Maar ik krijg soms de indruk dat vooral de jongelui die net binnenkomen als hoogleraar nog hun weg moeten vinden in bepaalde departementale-, vakgroeps- of onderzoekspaden waarvan ik vind dat dat in strijd is met een basisbeginsel van het academische vrijheid. Een wetenschapper moet alleen maar doen wat hij leuk vindt. Er wordt niet goed wetenschap bedreven als je tegen een wetenschapper zegt: 'jij moet dat doen'. Dat kan je wel tegen iemand zeggen die een schroef in een auto moet draaien, maar wij doen iets anders. ■

Verdieping

Het nieuwe artikel 2:9: de aansprakelijkheid van de bestuurder belicht

De wetswijziging van de ‘Wet bestuur en toezicht’ van 1 januari 2013 oftewel het ontstaan van de zogeheten ‘flex-bv’ heeft een aantal veranderingen met zich meegebracht aangaande boek 2 van ons Burgerlijk Wetboek. Een interessante verandering, is te vinden in het huidige artikel 2:9 BW over de taakvervulling en de aansprakelijkheid van de bestuurder. Dit betreft een zeer relevant artikel. Immers, op grond van dit artikel kan een bestuurder aansprakelijk worden gehouden na het ontstaan van bijvoorbeeld een faillissement. Opvallend is echter dat in hetzelfde artikel tevens disculpatiegronden te vinden zijn, aldus gronden waarop een bestuurder zich kan beroepen om zich te disculperen van zijn aansprakelijkheid ten opzichte van medebestuurders. De herziening van boek 2 heeft enkele wijzigingen teweeg gebracht die invloed hebben op de voorgaande aansprakelijkheid en de hierbij komende disculpatiegronden. Welke wijzigingen dit zijn, zal kort worden besproken in deze verdieping. Allereerst zal een korte vergelijking worden getrokken met het oude artikel 2:9 BW. Hierna zal er worden besproken in welke gevallen een bestuurder zich kan disculperen van zijn aansprakelijkheid. Er zal specifiek in worden gegaan op disculpatiemogelijkheden bij taakverdelingen en op disculpatiegronden bij vertrouwen op anderen bestuurders.

Vergelijking van oud met nieuw

Oude 2:9 BW (toentertijd 2:8) :

- Elke bestuurder is tegenover de rechtspersoon gehouden tot een behoorlijke vervulling van de hem opgedragen taak. Indien het een aangelegenheid betreft die tot de werkring van twee of meer bestuurders behoort, is ieder van hen geheel aansprakelijk terzake van een tekortkoming, tenzij deze niet aan hem is te wijten en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen daarvan af te wenden.

Nieuwe 2:9 BW:

- 1. Elke bestuurder is tegenover de rechtspersoon gehouden tot een behoorlijke vervulling van zijn taak. Tot de taak van de bestuurder behoren alle bestuurstaken die niet bij of krachtens de wet of de statuten aan een of meer andere bestuurders zijn toebedeeld.
- 2. Elke bestuurder draagt verantwoordelijkheid voor de algemene gang van zaken. Hij is voor het geheel aansprakelijk terzake van onbehoorlijk bestuur, tenzij hem mede gelet op de aan

anderen toebedeelde taken geen ernstig verwijt kan worden gemaakt en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van onbehoorlijk bestuur af te wenden.

Onder het huidige artikel 2:9 BW lijkt het voor een bestuurder makkelijker zich te disculperen dan onder het gelijke artikel van voor de wetswijziging. Immers, onder het huidige artikel 2:9 BW kan een bestuurder zich disculperen door aan te voeren dat ‘hem geen ernstig verwijt kan worden gemaakt’. Onder het oude artikel kon dat slechts onder de voorwaarde dat het onbehoorlijk bestuur ‘niet aan hem te wijten is’. De huidige formulering van het artikel sluit aan op de terminologie die merkbaar was in de rechtspraak.¹ Verder is het belang van een taakverdeling binnen het bestuur ook meer belicht in het huidige artikel 2:9 BW. Immers, lid 1 van het artikel laat het volgende zien: ‘Elke bestuurder is tegenover de rechtspersoon gehouden tot een behoorlijke vervulling van zijn taak. Tot de taak van de bestuurder behoren alle bestuurstaken die niet bij of krachtens de wet of statuten aan een of meer andere bestuurders zijn toebedeeld.’

Verduidelijking van artikel 2:9 BW

Vanwege het woord ‘krachtens’ in lid 1 wordt er gesteld dat een dergelijke taakverdeling ook tot stand kan zijn gekomen via een reglement en niet slechts kan geschieden via een statutenwijziging, wat de bestuurders wel enige vrijheid geeft betreffende deze verdeling. Ook al wordt bestuurders enige vrijheid geboden deze taakverdeling te maken. Een taakverdeling betekent niet dat de collectieve verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van het bestuur verdwijnen. Echter, het huidige artikel 2:9 BW zorgt er wel voor dat er meer duidelijkheid is wat betreft de gevolgen van een taakverdeling binnen het bestuur voor het al eerder genoemde beginsel van collegiale bestuursverantwoordelijkheid en de daaraan gekoppelde hoofdelijke aansprakelijkheid.² Een beroep op een taakverdeling is an sich niet voldoende voor een bestuurder om zich te disculperen. Deze bestuurder zal ook moeten aantonen dat hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen. Echter, het nieuwe artikel 2:9 BW toont wel aan dat er wel waarde moet worden gehecht aan de functie van een taakverdeling, iets wat in het oude BW nog redelijk vaag werd geformuleerd door de woorden ‘van de aan opgedragen taak’ (zonder de voorwaarden van deze taak te vermelden zoals bijv. taken die bij of krachtens

de wet of statuten zijn toebedeeld). Ook het gebruik van de term ‘werkkring’ zorgde in het oude BW voor veel onduidelijkheid hoever een verdeling mag reiken, of deze zover mocht gaan dat de bestuurstaken aan een enkele bestuurder werden toebedeeld en wat precies de gevolgen zijn van een taakverdeling voor besluitvorming, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid.³

De verduidelijking van bovenstaande termen zorgt ervoor dat een bestuurder zich wellicht makkelijker kan beroepen op de taakverdeling binnen het bestuur en de daarbij komende disculpatiegronden, mits hij ook kan aantonen dat hij niet nalatig is geweest bij ontdekking van de gebrekkige taakverdeling van zijn medebestuurder(s). De normen van het artikel blijven echter vrijwel hetzelfde.

De taakverdeling binnen het bestuur

Wanneer de twee leden van artikel 2:9 BW bij elkaar worden genomen, kan men stellen dat disculpatie mogelijk is als een bestuurder – mede gelet op de taakverdeling – geen ernstig verwijt kan worden gemaakt en hij daarnaast niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van onbehoorlijk bestuur af te wenden. Het hebben van een taakverdeling binnen een bestuur heeft aldus wel invloed op het slagen van een beroep op bovenstaande disculpatiegrond. Immers, een dergelijke taak-

verdeling toont aan wat de portefeuilles van de bestuurders zijn en daardoor ook wat de kennis- en aandachtsgebieden zijn. Het is veel lastiger om beroep te doen op grond van je eigen portefeuille, er wordt van deze bestuurders verwacht goed op de hoogte te zijn van hun eigen taken. Er wordt van een bestuurder verwacht dat deze zorgt voor behoorlijke taakvervulling, wat inhoudt dat hij zijn toebedeelde taak naar behoren uitoefent. Hiernaast is het wel relevant om in achtting te houden dat, ongeacht de taakverdeling, de bestuurders op grond van 2:9 BW aansprakelijk zijn voor de algemene gang van zaken. Vanuit het collegialiteitsbeginsel dragen zij de plicht het gezag uit te oefenen op de vervulling van de taken door de afzonderlijke bestuurders. Dit wordt ook wel de *Überwachungspflicht* genoemd.⁴ Wegens deze plicht is het lastig voor een bestuurder zich simpelweg te beroepen op de taakverdeling en zich hiermee te disculperen op grond van artikel 2:9 BW. Hij zal daarnaast ook moeten aantonen dat hij maatregelen heeft getroffen tegen de bestuurder die zorgde voor onbehoorlijk bestuur.

Om bovenstaande redenen is het moeilijk voor een bestuurder zich op basis van de taakverdeling te laten ontslaan van de aansprakelijkheid van artikel 2:9 BW. Wanneer we dit vraagstuk toepassen op de financiële gang van zaken, zien we ook een aantal complicaties. Immers, binnen de financiële gang van zaken wor-

den zeer belangrijke beslissingen genomen voor de vennootschap in het geheel en het is het hierom des te belangrijker toe te zien op deze gang van zaken voor het gehele bestuur.⁵

Is vertrouwen op anderen een goed verweer?

Een geslaagd vertrouwensverweer ontslaat een bestuurder van aansprakelijkheid voor schadeveroorzakende beslissingen die zijn genomen onder een verkeerde voorstelling van zaken. Immers, een bestuurder kan bij het uitoefenen van zijn functie onjuiste gegevens ontvangen van dan wel een medebestuurder, dan wel een adviseur. Kan zo een bestuurder in rechte stellen dat hij niet aansprakelijk is omdat hij afging op de informatie die een ander hem verstrekke?

Onder het oude artikel kon dat slechts onder de voorwaarde dat het onbehoorlijk bestuur 'niet aan hem te wijten is'.

Het vertrouwensverweer als disculpatiegrond kent verschillende processuele toepassingen in het bestuurdersaansprakelijkheidsrecht. Een van de categorieën waarin dit verweer een toepassing kent, betreft de categorie waarin bepalingen zijn opgenomen die onbehoorlijke taakvervulling door bestuurders dienen te voorkomen. Binnen deze bepalingen kan een vertrouwensverweer de aansprakelijkheid niet alleen beperken, maar ook geheel uitsluiten. Voor aansprakelijkheid wegens onbehoorlijke taakvervulling op grond van artikel 2:9 BW is vereist dat een bestuurder een ernstig verwijt kan worden gemaakt.⁶ Om dit uit te maken, moet er worden gekeken naar de omstandigheden van het geval. Op het moment dat er wordt gekeken naar het vertrouwensverweer, zijn vooral 'de gegevens waarover de bestuurder beschikte of behoorde te beschikken' van belang.⁷ Wanneer een bestuurder zich op het vertrouwensverweer beroept ter afwering van zijn aansprakelijkheid op grond van artikel 2:9 BW, vertoont het verweer enige verwantschap met dwaling. Als de bestuurder te goeder trouw is en er geen reële mogelijkheid van twijfel aanwezig is, zou de bestuurder uit mogen gaan van de aan hem verstrekte informatie die relevant is voor zijn besluitvorming. Echter, mocht er enige reële mogelijkheid van twijfel aanwezig zijn, mag betreffende bestuurder niet vertrouwen op de informatie die aan hem is verstrekt.⁸ In het nieuwe artikel 2:9 BW wordt zelfs expliciet bepaald dat een bestuurder niet aansprakelijk is indien hem 'mede gelet op de aan anderen toebedeelde taken geen ernstig verwijt kan worden gemaakt en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van onbehoorlijk bestuur af te wenden'. Hieruit kan volgen dat een bestuurder, echter wel tot op zekere hoogte, mag vertrouwen op behoorlijke taakvervulling van de aan collega's toebedeelde taken. De bestuurder zou aldus onder omstandigheden ook mogen vertrouwen op informatie over de uitvoering van die deeltaken.⁹

Als er echter een reële mogelijkheid van twijfel is, mag een bestuurder niet vertrouwen wat hem gezegd wordt. Op bijvoorbeeld vage, weinig concrete, subjectief gekleurde informatie zal

een bestuurder doorgaans niet mogen vertrouwen. In dit opzicht wordt er van een bestuurder meer nauwkeurigheid en alertheid verwacht. Maar wordt de informatie verkregen van een persoon die deskundiger is op een bepaald terrein en heeft de bestuurder deze persoon ook juist om deze deskundigheid aangesteld op dat terrein, dan is vertrouwen op een dergelijk persoon eerder gerechtvaardigd.¹⁰ Echter, hoe deskundig de informatieverstrekkers ook zijn, als het om een heel belangrijk besluit gaat dat voor de toekomst van de vennootschap van zeer groot belang is, dan mag eerder van de bestuurder worden verwacht dat hij wat kritischer naar het besluit kijkt.

Wanneer we kijken naar de taakverdeling binnen het bestuur en daarbij bijvoorbeeld is bepaald dat een bestuurder zich voornamelijk bezighoudt met de financiën, dan mogen de medebestuurders in principe vertrouwen op de informatie die de bestuurder verstrekt. Hierover moet uiteindelijk wel een gezamenlijk besluit worden genomen. Echter, ook bij een taakverdeling kan een bestuurder niet blind vertrouwen op de informatie gegeven door een medebestuurder en dient deze kritisch te zijn, zeker wanneer het om een relevante aangelegenheid als de financiën betreft.¹¹

Wanneer we kijken naar de taakverdeling binnen het bestuur, dan mogen de medebestuurders in principe vertrouwen op de informatie die de bestuurder verstrekt.

De Rechtbank Utrecht deed op 19 juni 2013 uitspraak in de zaak betreffende het faillissement van het ICT-concern Landis.¹² Landis is in 2002 failliet verklaard. De curatoren in het faillissement hebben de bestuurders en commissarissen aansprakelijk gesteld voor de schade die is veroorzaakt door hun onbehoorlijke taakuitoefening. Een aantal bestuurders heeft het vertrouwensverweer gevoerd om aan de aansprakelijkheid te ontsnappen. Ze stelden dat ze niet hebben geweten dat de cijfers van de jaarrekeningen werden gemanipuleerd en geflatteerd gezien hen wat anders werd verteld door de personen die verantwoordelijk waren voor deze cijfers. De rechtbank heeft echter bepaald dat betreffende bestuurders zich niet konden beroepen op het gerechtigd

Ongeacht de taakverdeling zijn bestuurders op grond van 2:9 BW aansprakelijk voor de algemene gang van zaken.

vertrouwen in deze cijfers gezien het feit dat er sprake was van jarenlange gebrekkige administratie waar de bestuurders wel van op de hoogte waren. In het licht van de wetenschap van deze gebrekkige administratie hadden deze bestuurders ‘extra alert moeten zijn, vraagtekens moeten zetten bij de juistheid van de jaarrekeningen en de overige gepubliceerde dan wel aan de banken versterkte cijfers en naar die eventuele bijzondere omstandigheden moeten vragen’.

Het Hof van Amsterdam beoordeelde recentelijk eveneens een vertrouwensverweer in een zaak over de aansprakelijkheid van bestuurders van een stichting die een bejaardencentrum in stand hield.¹³ Het bestuur van de stichting had een akkoord gegeven met betrekking tot een financieel beleggingsarrangement, dat aan hen was voorgelegd door externe adviseurs. Dit arrangement liep echter uit op een financieel fiasco en gezien de gemeente Veenendaal garant stond voor de lening van de stichting, draaide die uiteindelijk op voor de schade. De stichtingsbestuurders werden door de gemeente hoofdelijk aansprakelijk gesteld op grond van 2:9 BW. De drie aangesproken bestuurders voerden het vertrouwensverweer. Het Hof aanvaardde echter het verweer als disculpatiegrond van slechts een van de bestuurders, te weten de secretaris. De voornaamste overwegingen van het Hof waren namelijk dat de secretaris (i) geen financiële achtergrond heeft en zich derhalve niet bezigde met financiële taken, (ii) terecht vertrouwen had in de woorden van zijn penningmeester (des te sterker gezien zijn achtergrond) en (iii) hij verrichtte zijn werkzaamheden voor de stichting als nevenfunctie zonder vergoeding. De voorzitter en de penningmeester werden wel aansprakelijk bevonden. Echter, ook deze twee bestuurders ontvingen geen vergoeding en ook de voorzitter bezat geen financiële achtergrond of taken. Kennelijk is het feit dat de secretaris had vertrouwd op de informatie die een collega hem heeft geboden, bepalend geweest voor het oordeel van het Hof.¹⁴

Conclusie

De wetwijziging van artikel 2:9 BW heeft een aantal ontwikkelingen teweeg gebracht die relevant zijn voor het aantonen of van zich disculperen van bestuursaansprakelijkheid.

Allereerst zijn de gevolgen van een taakverdeling beter belicht in het nieuwe artikel en wordt er ook duidelijk gemaakt wat het beginsel van collegiale bestuursverantwoordelijkheid inhoudt met de daaraan gekoppelde hoofdelijke aansprakelijkheid. De verduidelijking van bovenstaande termen zorgt ervoor dat een bestuurder zich wellicht makkelijker kan beroepen op de taak-

verdeling binnen het bestuur en de daarbij komende disculpatiegronden, mits hij ook kan aantonen dat hij niet nalatig is geweest bij ontdekking van de gebrekkige taakverdeling van zijn medebestuurder(s). Of dit beroep ook werkelijk slaagt, zal afhangen van de omstandigheden van het geval. Het is echter wel relevant om in acht te nemen dat het nieuwe artikel voornamelijk een verduidelijking is van het oude artikel en is aangepast aan de hand van jurisprudentie van de Hoge Raad en inhoudelijk niet veel nieuws met zich meebrengt.

Verder is in deze verdieping ook de vraag behandeld of vertrouwen op anderen een goed verweer is. De literatuur en rechtspraak toonden dat er een glijdende schaal is tussen gerechtvaardigd vertrouwen en gepast wantrouwen, wederom zal het van de omstandigheden van het geval afhangen of vertrouwen op een medebestuurder als disculpatiegrond kan gelden. Hierbij geldt echter wel altijd het criterium dat een bestuurder in principe kritisch moet kijken naar de informatie die hij voorgeschoteld krijgt en op het moment dat er sprake is van enige twijfel van juistheid van informatie, er aan de bel moet worden getrokken. ■

¹ MvT, Kamerstukken II 31 763, nr. 3, p. 819

² MvT, Kamerstukken II 31 763, nr. 3, p. 3-4

³ MvT, Kamerstukken II 31 763, nr. 3, p. 7

⁴ J.B. Huizink et al., Hoe verder met collegiaal bestuur in Nederland?, Deventer 2011, p. 25

⁵ L. Timmerman, ‘Vertrouwen op anderen; Enkele algemene en vennootschapsrechtelijke opmerkingen’, *Ondernemingsrecht* 2011, 52, p. 257-263

⁶ HR 10 januari 1997, NJ 1997, 360 (Staleman/Van de Ven).

⁷ M. Mussche, *Vertrouwen op informatie bij bestuurlijke taakverdeling*, Deventer 2011, p. 16

⁸ L. Timmerman, ‘Vertrouwen op anderen; Enkele algemene en vennootschapsrechtelijke opmerkingen’, *Ondernemingsrecht* 2011, 52, p. 257-263.

⁹ Hof Amsterdam 21 september 2010, JOR 2011, 40

¹⁰ L. Timmerman, ‘Vertrouwen op anderen; Enkele algemene en vennootschapsrechtelijke opmerkingen’, *Ondernemingsrecht* 2011, 52, p. 257-263

¹¹ Ibid.

¹² Rechtbank Utrecht 19 juni 2013 C/16/252856

¹³ Hof Amsterdam 21 september 2010, JOR 2011, 40

¹⁴ M. Mussche, *Vertrouwen op informatie bij bestuurlijke taakverdeling*, Deventer 2011, p. 34

Boekrecensie

‘Ver van mijn bed

Door: Antoinette Vlieger (mw. mr. dr. A.R. Vlieger)

Aantal pagina's: 330

Prometheus, Amsterdam (2013)

Antoinette Vlieger is als universitair docent verbonden aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam. Hier doceert zij encyclopedie van de rechtswetenschap, maar ook ondernemingsrecht en andere privaatrechtelijke vakken. In 2011 is zij gepromoveerd op een rechtssociologisch proefschrift betreffende dienstbodes in de Verenigde Arabische Emiraten en Saoedi-Arabië. Tijdens haar onderzoek doet ze tussen 2005 en 2011 naast deze plekken ook Indonesië en de Filipijnen aan. Na afloop van haar promotieonderzoek heeft ze deze ervaringen en inzichten opgetekend in een ware page-turner ‘om zo te voorkomen dat zo’n proefschrift in een bureau zou verdwijnen’.

Wie denkt dat het boek van Antoinette Vlieger zeer geschikt is voor het strand of een luie zondagmiddag heeft absoluut gelijk. Wie echter denkt dat het boek slechts een middagje goed vermaak te bieden heeft, komt bedrogen uit. Het boek, dat genoeg drama bevat om te kunnen worden geschaard onder chicklit, kan worden gelezen zonder schuldgevoel omdat er ook nog flink zou moeten worden gestudeerd. Veel juridische invalshoeken en nieuwe inzichten worden op een dusdanige wijze beschreven dat de lezer gaandeweg het gevoel krijgt ook mee te denken en denkbeeldige stappen te zetten in het onderzoek. Vlieger maakt op vakkundige wijze de lezer hiermee deelgenoot in haar Eureka-momenten.

Het grootste pluspunt van dit boek is dat bijna alles door Vlieger wordt besproken. Bijna alles wordt overdacht en Vlieger weet precies genoeg kritiek tentoon te spreiden. Haar gedachtes worden absoluut niet denigrerend gebracht en ook zonder verkapt oordeel. Wel wordt af en toe gekscherend gerefereerd aan Saoedi-Arabië als het ‘apenland’, maar op een gegeven moment snap je

Het boek, dat genoeg drama bevat om te kunnen worden geschaard onder chicklit, kan worden gelezen zonder schuldgevoel omdat er ook nog flink zou moeten worden gestudeerd.

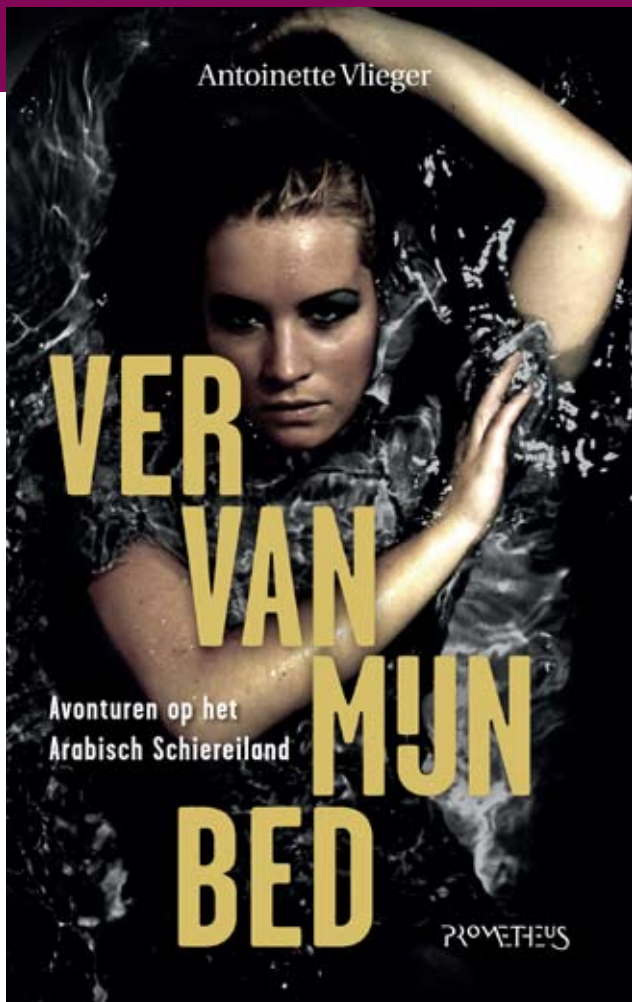
waar haar frustratie vandaan komt. Zo krijgt de lezer een goed beeld van de wijze waarop Vlieger tegen levensvraagstukken die met religie samenhangen kijkt. Wanneer ze uiteenzet hoe ze door een gekke samenloop van omstandigheden in het Midden-Oosten is beland voor dit onderzoek, terwijl dat niet helemaal de bedoeling was eindigt de uitleg met: ‘Predestinatie? Doet Allah dan toch iets aan de ellende op aarde? Dan kunnen we hem hooguit verwijten dat hij wat omslachtig te werk gaat.’¹ De goudeerlijke Hollandse nuchterheid heeft absoluut een dikke vinger in de pap en zorgt voor een glimlach bij het lezen.

De gesprekken die ze tijdens het borrelen voert met haar huisbaas en vrienden zijn van het niveau waar je zo af en toe even stil van wordt. Er worden messcherpe conclusies getrokken die soms zo eerlijk zijn dat het ook een beetje pijnlijk is. Er moet echter wel een kanttekening worden geplaatst bij de wijze van optekenen. Dergelijke inzichten gaan gepaard met de gedachte ‘verdraaid, zo kun je het eigenlijk ook zien’, en betekenen meestal ook het eind van het hoofdstuk. Vele gesprekken worden dus in feite afgekapt, terwijl je vaak toch vrij benieuwd raakt naar de reacties op deze gewaagde uitspraken.

‘Ik kijk niet op hen neer, hoor. Ze kijken vooral neer op mij,’ zei ik. ‘Ja, maar dat is logisch. Jij bent een vrouw,’ zei de Fransman. ‘Ja,’ vulde de Brit aan, ‘dus die Saoediërs zeggen hardop wat wij mannen allemaal denken. Moet kunnen toch, Dutchy?’²

Waar de meesten Dubai zien als een prachtige vakantiebestemming (overigens is dat absoluut een feit) zien Emirati ‘Dubai’ ook als een zorgvuldig opgebouwd merk. ‘Dubai’ staat gelijk aan het paradijs op aarde waar problemen niet bestaan. Wie doorvraagt komt erachter dat problemen inderdaad niet bestaan, omdat ze domweg altijd worden ontkend. Misschien voelt Dubai inderdaad aan als het paradijs op aarde, maar gaat dat niet ten koste van iets anders? Het vat der tegenstrijdigheden begint langzamerhand te borrelen, want er is ‘iets’ dat niet helemaal klopt. Vlieger weet de spijker snoeihard op zijn kop te slaan en beschrijft met uiterste precisie wat dat ‘iets’ eigenlijk is.

De lezer krijgt halverwege het gevoel dat de Arabische wereld te vergelijken valt met een puber die een groeistuipt moet doorma-

ken. De enorme groei van (onder andere) de economie zorgt ervoor dat de samenleving dusdanig verandert, terwijl deze hier nog niet helemaal klaar voor is. Waar vroeger in de nomadische cultuur een zeer hoge mate van zelfregulering en zelfcontrole aanwezig was, verandert dit zo snel dat de inwoners zelf ook niet altijd mee om weten te gaan.³ In het boek wordt een passage beschreven die zich afspeelt op een bruiloft, waar de mannen en vrouwen gescheiden het feest vieren. Een deel van de aanwezige vrouwen viert het feest op een ingetogen manier en volledig bedekt waar het een ander deel 'regelrechte lapdances geven waar de Engelse sletjes in de kroeg en MTV niets bij waren.' De uitdagende dans is bedoeld als huwelijksuitnodiging: er zijn inderdaad geen mannen aanwezig, maar wel moeders die hun ogen goed openhouden voor een potentiële echtgenote voor hun zoon. Beide groepen zijn van mening dat de andere groep niet weet wat de huidige normen en waarden zijn. Blijf je in het verleden hangen terwijl de wereld om je heen verandert, of weet je van gekheid niet meer hoe je je behoort te gedragen?

Gaandeweg krijg je steeds meer in de gaten hoe het allemaal in elkaar steekt. Geleidelijk besef je ook hoe snel men eigenlijk oordeelt. Andermans bril heeft altijd net een iets andere kleur en zorgt er dan ook voor dat er vaak een iets andere conclusie wordt getrokken.

Maar hoe je het wendt of keert; om te doen wat Antoinette Vlieger heeft gedaan, heb je toch echt een flinke portie lef nodig. Door een samenloop van omstandigheden bevindt ze zich op een gegeven moment in het ziekenhuis en heeft ze zich ongewild in de meest benarde positie gewurmd die je voor een ongetrouwde vrouw kunt voorstellen. De vergelijking met de dienstmeisjes die

dan (in tegenstelling tot zichzelf) geen reddende engel naast hun zijde hebben is schrijnend. Je realiseert je hoe ontzettend gevaarlijk fundamentele meningsverschillen kunnen zijn. Je realiseert je ook heel goed waarom er niet zo snel wat zal veranderen aan de situatie.

Het boek nodigt op een (redelijk oppervlakkige) wijze uit om de juridische aspecten van het onderwerp nader te bestuderen. Zo wordt op een toegankelijke doch filosofische wijze gekeken naar begrippen zoals 'eigendom', 'slavernij' en 'vrijheid'. Maar ook wordt kort de *rentier state theory* aangehaald, die stelt dat olierijkdom ervoor zorgt dat de overheden hier een onafhankelijke inkomstenbron hebben. Daardoor hoeven ze geen belasting te heffen en heeft de bevolking geen poot om op te staan als ze om meer rechten vragen.⁴ De verschillen die er bestaan op het vlak van rechtszekerheid zijn voor juristen ontzettend interessant om te lezen. Naar alle waarschijnlijkheid is het proefschrift zelf (iets) te hoog gegrepen, maar de schrijfster heeft ook een artikel geschreven voor de *Ars Aequi* (oktober 2012) dat beter te verteren valt.

Je realiseert je hoe ontzettend gevaarlijk fundamentele meningsverschillen kunnen zijn.

De schrijfster geeft in een interview aan te hopen dat de opkomst van schaliegas ertoe zal leiden dat de positie van de huidige olie-staten zal verzwakken en dat meer landen (met name de VS) zich zullen uitspreken tegen bepaalde praktijken in de Arabische wereld. Immers, als olie minder inkomsten oplevert zal er alsnog belasting moeten worden geheven. Zodra dat gebeurt, zullen de burgers meer rechten eisen.⁵

Na het lezen blijf je als lezer nog wel even denken wat ze met al haar nieuwe inzichten en kennis heeft gedaan: je leert de schrijfster ook kennen als iemand die weigert om niets te doen tegen iets waar ze het niet mee eens is. Nader onderzoek wijst uit dat Vlieger een au-pairbedrijf heeft opgezet (The Green Nanny) waarbij Filipijnse meisjes de kans krijgen om in Nederland aan de slag te gaan. 'En ieder meisje dat in Nederland werkt, is er een dat niet naar het Midden-Oosten gaat'. Ook ziet het ernaar uit dat Vlieger nog lang niet klaar is met de positie van de dienstmeisjes, dus wellicht dat 'Ver van mijn bed' nog een spannend vervolg krijgt. ■

¹ p.8

² p.134

³ *In een ons-kent-ons-gemeenschap zorg je ervoor dat je je naasten goed behandelt – en al helemaal als je omringd bent door je (schoon)familie. Je niet gedragen zoals je ouders je hebben opgevoed is uit den boze wanneer muren oren hebben.*

⁴ p.293

⁵ *Folia Magazine*, nummer 30, jaargang 2013 (www.foliaweb.nl)

youngtalentgroup

Young Talent Group presenteert:

2 studiebeurzen t.w.v. €750

Voor rechtenstudenten die in
het buitenland gaan studeren

Schrijf je nu gratis in voor de Young Talent Group en meld je aan voor één van de twee studiebeurzen vóór 1 mei. Na aanmelding komen alle deelnemers van de Young Talent Group in aanmerking. Zie de website voor meer informatie over aanmelden.

ifv **GROTIUS**

www.youngtalentgroup.nl

Column

Ik ben een Epsilon-Minus Semi-Moron

Ik wilde vandaag verder gaan lezen in een interessant boek. Het heet *Amusing Ourselves to Death: Public Discours in the Age of Show Bussiness*, is geschreven door Neil Postman en is voor het eerst uitgebracht in 1985. Ik had de inleiding een tijdje geleden al gelezen en vond de idee waarop het boek gebaseerd is fascinerend: we moeten als samenleving niet bang zijn voor de toekomst die geschetst is door George Orwell in zijn meesterwerk 1984, we moeten als samenleving bang zijn voor de toekomst die geschetst wordt door Aldous Huxley in zijn meesterwerk *Brave New world*. Orwell voorspelde een dystopie waarin een totalitair regime door middel van spionage, het beïnvloeden van de media, het constant veranderen van de geschiedschrijving – kortom: door het beheersen van alle informatie(bronnen) – het volk weet te onderdrukken. Huxley voorspelde een totalitaire maatschappij waarin wetenschappelijke uitvindingen ervoor zorgen dat het volk niet onderdrukt hoeft te worden. Ze worden door middel van gedragsbeïnvloeding, hypnosetherapieën en de drug *soma* veranderd in makke lammetjes die de door de overheid aangewezen positie in de maatschappij met liefde innemen en hun door de overheid opgelegde taken graag vervullen.

Postman beschrijft het in zijn voorwoord als volgt: “As he [Huxley] saw it, people will come to love their oppression, to adore the technologies that undo their capacities to think. What Orwell feared were those who would ban books. What Huxley feared was that there would be no reason to ban a book, for there would be no one who wanted to read one. Orwell feared those who would deprive us of information. Huxley feared those who would give us so much that we would be drowned in a sea of irrelevance. Orwell feared we would become a captive culture. Huxley feared we would become a trivial culture, preoccupied with some equivalent of the feelies, the orgy porgy, and the centrifugal bumblepuppy. (...) In short, Orwell feared that what we hate will ruin us. Huxley feared that what we love will ruin us. This book is about the possibility that Huxley, not Orwell, was right.”

We moeten als samenleving niet bang zijn voor de toekomst die geschetst is door George Orwell, we moeten als samenleving bang zijn voor de toekomst die geschetst wordt door Aldous Huxley.

Ik wilde dus gaan lezen. En naar aanleiding daarvan schrijven. Over belangrijke dingen. Over de wisselwerking tussen de media en strafrecht. Over de ontwikkeling waarin het (straf)recht steeds ingewikkelder wordt, terwijl de journalistieke berichtgeving steeds meer aan de oppervlakte blijft, waardoor heel vaak foutieve berichtgeving omtrent het strafrecht plaatsvindt. Over hoe die foutieve berichtgeving door de media omtrent het strafrecht bijdraagt aan gezagsverlies bij de zittende en staande magistratuur. Ik wilde mij in dat onderwerp gaan verdiepen, zodat ik geen column zou schrijven maar een verdiepend artikel. Daarbij koesterde ik de stille hoop dat iemand in zijn lunchpauze mijn artikel zou lezen en geïnspireerd zou raken om ook over dat belangrijke onderwerp na te gaan denken, om erover te gaan discussiëren, om erover te gaan schrijven. Dan zou er een discussie op gang kunnen komen en hopelijk zou er uit die discussie meer kennis en begrip omtrent het onderwerp voortvloeien.

Ik wilde dit allemaal gaan doen, maar ik werd afgeleid door een flikkerend scherm dat naast mijn computer stond. Het geluid stond uit, maar ik kon uit de ondertiteling opmaken dat het programma ging over twee mensen die dronken waren en seks met elkaar hebben gehad, maar nu ruzie hebben omdat een van de twee enkele dagen later met een

ander seks heeft gehad. Ik probeerde me weer te concentreren op mijn word-document waarin ik mijn verdiepende artikel wilde gaan optekenen. Maar ik raakte weer afgeleid; ze waren nu aan het vechten! Ik reikte naar de afstandsbediening om de televisie uit te zetten. Ik drukte echter niet op de grote, rode *off*-knop. In plaats daarvan zette ik het volume harder. Ik was op dat moment, om in de woorden van Huxley te spreken, een Epsilon-Minus Semi-Moron. Maar dat maakte me niets uit. Ik was aan het genieten van Geordie Shore.

■

De Stelling

In ruil voor 50 euro zou ik afstand doen van mijn stemrecht in de aanstaande Europese Parlementsverkiezingen

Mascha Bloemer

Vierdejaars student fiscaal recht

Nee, absoluut niet. Mijn stemrecht is me veel meer waard dan vijftig euro. Zelfs voor vijfhonderd euro zou ik het niet verkopen. Je stem is heel belangrijk, daar valt geen bedrag aan te koppelen. In Nederland is stemrecht iets heel vanzelfsprekends; niet iedereen is zich er bewust van wat een verworvenheid het is. In andere landen is het helemaal niet zo vanzelfsprekend: kijk bijvoorbeeld naar het illegale referendum in de Krim vorige maand. We zouden blij moeten zijn dat wij hier eerlijk naar de stembus kunnen. De opkomst bij de Europese verkiezingen is niet erg hoog, maar elke stem is er een. Ook bij een lage opkomst is je stem waardevol. Europese besluiten hebben veel invloed op wat er in Nederland gebeurt. Veel regels worden direct in Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Ik ga denk ik wel stemmen, maar ik weet nog niet op wie, daar moet ik me nog in verdiepen. Ik weet niet precies wanneer de verkiezingen zijn. Ergens in april, of zo? Oh, op 22 mei, dat is in de buurt.

Koen Hamelink, Praeses J.F.V. Grotius

Tim van Lit, Voorzitter CoDe

Koen: Ik zeg nee.

Tim: En ik zeg snoeihard nee.

Koen: Op de korte termijn komt vijftig euro mij beter uit: ik heb geen direct belang bij de samenstelling van het Europees Parlement. Maar ideologisch vind ik het asociaal om niet te stemmen. In andere landen wordt daarvoor gevochten. Zo'n recht spoel je niet door de plee voor vijftig euro.

Tim: Precies, het is een verworven recht. Zoiets kun je niet opgeven voor korte termijn gewin, dat is een grote schande. Ook voor toekomstige generaties is het belangrijk dat je het gebruikt. De wereld wordt steeds kleiner.

Koen: Ik ga zeker weten stemmen.

Tim: Ik ook. Zelfs als je niet van Europa houdt, moet je stemmen. Als je het niet eens bent met hoe het in Europa gaat, stem dan op een Euro-sceptische partij. Anders gaan de pro-Europese stemmers er met de verkiezing vandoor.

Femke Vermeer:
**‘Ik vier mijn stemrecht door bij elke
verkiezing een glas prosecco en een
tompouce te kopen.’**

Koen: Hoe hoger het opkomstpercentage, hoe groter het mandaat van het Europese Parlement. Dan kunnen zij meer betekenen.

Tim: Daarom is het ook zo verkeerd om niet te stemmen. Wie niet stemt, mag ook niet mopperen. Niet stemmen is geen optie.

Koen: Wanneer zijn de verkiezingen? Op 22 mei.

Tim: Oh, dan zit ik in Turkije. Dan moet ik iemand machtigen om te stemmen... in ruil voor vijftig euro.

Femke Vermeer

LLM European Law en master Maritieme geschiedenis

Nee, dat zou ik nooit doen. Ik vind je stemrecht verkopen een raar idee. Juist als je het ergens niet mee eens bent, moet je gaan stemmen. Alleen zo kan je invloed uitoefenen en de zaken veranderen. Voor de Europese parlementsverkiezingen zou dit betekenen dat je op partijen als de SP en de PVV gaat stemmen. Niet

mijn voorkeur, maar nog altijd beter dan helemaal niet gaan stemmen.

Ik vind het stemrecht het belangrijkste recht dat wij als burgers hebben. Ik vier dit ook nog iedere verkiezingen door na het stemmen een glas prosecco en een tompouce te kopen. Bedenk je dat vrouwen nog niet eens honderd jaar stemrecht hebben in Nederland. Maak hier gebruik van, verkopen is wat mij betreft geen optie.

Filmrecensie

The Grand Budapest Hotel, een kleurrijke komedie met donkere accenten

Afgelopen maart is *The Grand Budapest Hotel*, de nieuwste film van de regisseur Wes Anderson, in première gegaan. Net zoals in zijn voorgaande werken wordt het netvlies van de kijker voortdurend blootgesteld aan artistieke kleurencombinaties, waardoor ieder filmfragment al een kunstwerk op zichzelf is. Ook wordt de nieuwe film wederom gekenmerkt door sprookjesachtige muziek en een goede hoeveelheid aan droge humor. Wie echter door deze dikke laag aan frivoliteiten heen kijkt, ziet dat ook deze Wes Anderson film raakvlakken vertoont met donkere onderwerpen. *The Grand Budapest Hotel* gaat hierin misschien wel wat verder dan de andere films van dezelfde regisseur, doordat het verhaal zich afspeelt in het interbellum, een tijd waarin de maatschappelijke waarden in verval zijn en de angst voor oorlog groot is. Deze duistere achtergrond levert een bijzonder contrast op met de kleurrijke voorgrond, waardoor de film van begin tot eind blijft intrigeren.

Wes Anderson films: het belang van details

Voor diegene die nog niet eerder kennis heeft gemaakt met het werk van Wes Anderson, is misschien een korte introductie op zijn plaats. Over het algemeen hoeft men bij zijn films geen duidelijk plot of een duidelijke probleemstelling te verwachten. Nee, de echte schoonheid van zijn films moet namelijk worden gevonden in de details.

Een goede illustratie van het voorgaande biedt wellicht zijn eerdere film *The Darjeeling Limited*, dat het verhaal vertelt over drie broers die een treinreis in India ondernemen, teneinde hun moeder te kunnen bezoeken. De oppervlakkige kijker die louter uit is op een concreet en gemakkelijk verhaal zou bij deze film bedrogen uitkomen. Dit heb ik laatst nog mogen ervaren tijdens een filmavond met een kleinschalig gezelschap. *The Darjeeling Limited* werd toen opgezet vlak na het kijken van *Fracture*, een spannende misdaad thriller met Anthony Hopkins in de hoofdrol. Vlak na het zien van deze actiefilm was de film van Wes Anderson echter teleurstellend, zo bleek uit de reacties van het gezelschap. Kenmerkend was de eerste reactie die werd gemaakt aan het einde van de film: “Wat hebben we nou eigenlijk gezien?”

Jammer, zulke vragen. De kracht van *The Darjeeling Limited* moet namelijk niet alleen worden gevonden in het algemene plot, maar ook in de vele subtiele details, zoals de onderlinge gesprekken, de spirituele metamorfose die de personages ondergaan, de elegante muziek en de zorgvuldig geselecteerde kleuren. Dit is niet anders dan bij Anderson's nieuwste film *The Grand Budapest Hotel*.

Wederom zorgt de frivole boventoon van de film ervoor dat de donkere achtergrond van het verhaal subtiel wordt gemaskeerd.

Meerdere raamvertellingen

Het feit dat ook in *The Grand Budapest Hotel* details een belangrijke rol spelen, betekent echter nog niet dat het algemene verhaal geheel van ondergeschikt belang is. Integendeel. Andersons laatste film wordt, in tegenstelling tot zijn eerdere films, gekenmerkt door relatief veel gebeurtenissen, waarbij ook relatief veel personages betrokken zijn. Vanwege dit aspect wordt in het navolgende de kern van de verhaallijn, al dan niet in algemene zin, kort uiteengezet.

De combinatie met de eigenzinnige stijl van Wes Anderson, dat gekenmerkt wordt door de talloze esthetische details, maakt het eindresultaat ronduit briljant.

Anders dan dat de titel doet vermoeden, speelt de film zich niet af in Budapest, noch in Hongarije, maar in het fictieve Oost-Europese bergstadje Zubrowka. De kern van het verhaal dat zich in deze stad afspeelt, ontvouwt zich via meerdere raamvertellingen. De film opent met een tienermeisje dat buiten in de sneeuw richting een standbeeld van een jonge schrijver loopt. Onder haar arm klemt ze een boek van dezelfde schrijver. Zodra ze het boek opent, wordt de kijker getrokken in het verhaal dat daarin beschreven staat. Het betreft een verhaal waarin de schrijver (Jude Law) in de jaren 60 een bezoek brengt aan een hotel in Zubrowka, genaamd 'The Grand Budapest Hotel'. De enorme proporties en het klassieke uiterlijk van dit hotel doet denken aan de beelden uit *The Shining*. De glorieuze tijd die dit hotel echter ooit heeft gekend, is overduidelijk vergaan. Vanwege de armoede en de eerdere oorlog is het gehele gebouw verwaarloosd. In het vervallen badhuis raakt de schrijver in gesprek met de eigenaar van het hotel, genaamd Moustafa Zero, of simpelweg 'Zero' (F. Murray Abraham). De schrijver vraagt aan Zero hoe hij de eigendom van het hotel heeft verworven. Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet Zero terugblikken naar het roemrijke verleden van het hotel, wat weer een aanleiding vormt voor een nieuwe raamvertelling.

De kern van The Grand Budapest Hotel

Via de tweede raamvertelling wordt de kijker nu meegenomen naar het jaar 1932, waarin Zero (dit keer gespeeld door Tony Revolori) als een jonge piccolo werkt voor de befaamde Monsieur Gustave H, de conciërge van het hotel. Deze laatste rol wordt verrassend genoeg gespeeld door Ralph Fiennes, die bekend is van zijn eerdere duistere rollen, zoals de SS-officier Amon Goeth in *Schindler's list* en Voldemort in de laatste Harry Potter film. Spelend als Gustave H echter, vervult hij een louter vermakende rol. Gekleed in een paars rokkostuum en pratend in een Brits accent, vermaakt hij de kijker voortdurend door zijn droge humor. De hotelgangers, die met name bestaan uit oude vrouwen van aristocratische komaf, raken door hem gecharmeerd, mede omdat hij een grote hoeveelheid aan zorg besteedt aan hun welzijn. Gustave H houdt er zelfs meerdere affaires aan over, ten gunste van de populariteit van het hotel. Op de achtergrond krijgt de

lezer inmiddels mee dat er een nieuwe oorlog uit zal breken, maar dat laat Gustave H geheel koud, aangezien alleen het onderhoud van het hotel hem kan interesseren.

Een van Gustave H's affaires betreft een 84-jarige Madame D, die ongetwijfeld een van de rijkste vrouwen is van Zubrowka. Vlak nadat ze het hotel heeft verlaten wordt ze "onder verdachte omstandigheden" dood aangetroffen. Om haar een laatste eer te betonen reist Gustave H samen met zijn piccolo Zero af naar het huis van Madame D, waar zij inmiddels ligt opgebaard. Aldaar treft hij de hebzuchtige familie van Madame D aan die zich ongenoevend druk bezighouden met het verdelen van de boedel. Met afgunst en vol ongeloof vernemen de familieleden op dat moment dat Madame D een schilderij uit de renaissance heeft achtergelaten aan Gustave H. Met de hulp van Zero weet Gustave H het betreffende schilderij mee te smokkelen naar het hotel. Eenmaal in het hotel wordt Gustave H opgepakt, niet wegens diefstal, maar wegens verdenking van de moord op Madame D. Wat onder meer volgt is lachwekkende en een opzettelijk onrealistische *prison break*, een vrij willekeurige scene in een biechthokje en flitsende, ja bijna cartoonachtige achtervolging op een skipiste. Het vervolg aan gebeurtenissen leidt er uiteindelijk toe dat Zero de eigendom verwerft over de Grand Budapest Hotel, waardoor het verhaal weer rond is.

Toch meer dus, dan alleen esthetische details?

Het bovenstaande geeft slechts een klein gedeelte prijs van de vele gebeurtenissen en personages die *The Grand Budapest Hotel* rijk is. Wederom zorgt de frivole boventoon van de film ervoor dat de donkere achtergrond van het verhaal subtiel wordt gemaskeerd. Even lijkt de kijker daardoor te zijn vergeten dat zich op de achtergrond een oorlog ontketent, en dat *The Grand Budapest Hotel* van de jaren 30, dat met een utopisch wereldbeeld wordt afgeschilderd, op de afgrond staat van verval. De combinatie met de eigenzinnige stijl van Wes Anderson, dat gekenmerkt wordt door de talloze esthetische details, maakt het eindresultaat ronduit briljant. Zelfs de sensatiebeluste filmkijker, die geen bevrediging heeft kunnen vinden in *The Darjeeling Limited*, zal dit niet kunnen ontkennen. ■

Verdieping

Race to the Bottom: the Competitive Edge of the Internal Market

It is safe to say that the European internal market is only as strong as its weakest link. If one Member State decides to either tighten or loosen up its policies, more will be sure to follow. Since the internal market's establishment, the European Court of Justice's case law pertaining to the free movement of goods has been exceptionally favourable to the concept of market access.¹ Much of the Member States' regulatory powers have hereby been sluiced away in this area, in an attempt to encourage positive integration through the use of negative enforcement. The result of this deregulation has been a facilitation of free movement and tremendous economic opportunity for the Union's wealth creators. All seems to well from a European point of view, but then why so much criticism? National pride plays a role, but there is another snake lying in the grass, and it's threatening to poison the entire concept. Particularly in the free movement of goods, but actually in all four freedoms safeguarded by the Internal Market, competition between Member States trying to deregulate faster than their neighbours has led to the so-called 'race to the bottom'. No one knows exactly how deep the bottom lies, but consequent and decisive stewardship on an EU level will be necessary in order to prevent the Member States from finding out.

Competition between Member States trying to deregulate faster than their neighbours has led to the so-called 'race to the bottom'.

Art. 26 TFEU constitutes the fundamental provision for the establishment of the internal market. It states among other things that "the Council, on proposal from the commission, shall determine the guidelines and conditions necessary to ensure *balanced progress* in all the sectors concerned" (Italics inserted). From the outset, Member States have been somewhat reticent in surrendering their sovereign authority to regulate their national markets. A vivid example of this is the infamous *Commission v. Germany (Beer Purity Requirement)* case, in which German authorities refused to label a product beer if it failed to meet the purity requirements of the age-old *reinheitsgebot*.² When

Heineken brought their beer onto the German market, Germany argued that the use of additives in the national beverage constituted a threat to public health, and was therefore open to restriction under art. 36 TFEU. This staunch opposition to free market policy was then brought into balance by the Commission, who opened infringement procedures against Germany. The Court firmly ruled that when a particular additive is permitted under the laws of another Member State and this position could be justified by international scientific research. Host countries are required to facilitate market access for foreign companies, and not to bar their entry through the creative combination of national legislation with Treaty exceptions.

This case provides one of the many instances in which the principle of 'mutual recognition' was applied successfully in order to derail Member State protectionism. This principle was introduced in the *Cassis de Dijon* case, which Germany had again placed restrictions on the import of French liquor that did not meet the alcohol standard minimally required by German law.³ This ground-breaking case was thoroughly exploited by the Commission in order to ascertain the enforcement of internal market policy on the free movement of goods.⁴ In principle, "a Member State may not prohibit the sale in its territory of a product lawfully produced and marketed in another Member State".⁵ Barriers to trade would be permissible only under very strict conditions (in the case of mandatory requirements), largely disarming the Member States of their ability to place restrictions on products that are more leniently accepted by their partner nations. *Cassis de Dijon* builds forth on case law such as *Geddo* (where quantitative restrictions were very broadly defined to mean 'measures which amount to a total or partial restraint of, according to the circumstances, imports, exports or goods in transit'⁶), and in particular *Dassonville*, which is generous in its definition of 'Measures Equivalent to a Quantitative Restriction' (MEQRs) as being all trading rules which are in any way capable of hindering intra-community trade. It is possible that herein lays the root of the imbalance in the Internal Market. The Court has ruled decisively in favour of free trade, often disregarding intricacies within national legislation that had previously been embedded in the national identity. Even the idea that the provisions of the *reinheitsgebot* are now no more than a guarantee of quality is very upsetting

to lovers of beer and culture. At the same time it is hard to see Germany as a victim of the internal market as they are certainly one of the countries that have participated in, as well as profited most from the liquidation of barriers and protectionism.⁷

The Court has ruled decisively in favour of free trade, often disregarding intricacies within national legislation that had previously been embedded in the national identity.

Nevertheless, where deregulation is demanded in favour of market access on a national level, it is necessary that the Union authorities then compensate for this lack of regulation. In cases such as *Cassis*, the Court negatively enforces their interpretation of the treaty upon Germany, admonishing it for maintaining a rule that effectively safeguarded the quality of an (essential) consumer good. Perhaps a more sensitive example can be drawn from *Commission v UK (Poultry)*, where the Court held that a quota on the import of poultry allegedly in order to prevent ‘Newcastle disease’ was to be deemed arbitrary and in contravention of art. 34 TFEU.⁸ In this particular case the suspicious timing (right before Christmas), and powerful lobbies that led up to the restriction being effectuated leave the Court’s ruling to be sensible and justified considering the circumstances. More ambiguous is the tax case *Bresciani*, in which pecuniary charges levied in order to afford public-health inspections on raw cowhides were considered to fall under the Treaty prohibitions in the form of a ‘charge of equivalent effect to a tax’ (CEE), regardless of whether the measure was proportionate in a non-price discriminatory manner.⁹ It cannot be denied that balancing deregulation with

treaty exceptions intended for protection of the public will require cautious manoeuvring from the ECJ. On top of this, the regulatory gap created by this negative surveillance the Court naturally conducts (natural, because the Court generally deals with infringement procedures or preliminary questions being asked in relation to an alleged breach of the Treaty) must be closed by some institution, or the feared ‘race to the bottom’ will be inevitable.

The first defence Member States tend to rely on is art. 36 TFEU. Here, the essential exceptions are presented as justifications on the grounds of public morality, policy, or security, the protection of health and life of humans, animals or plants; the protection of national treasures; or the protection of industrial or commercial property. *Prima facie*, this list seems far more expansive than it is in reality, as subsequent case law has proven.¹⁰ The same goes for the other justifications of proportionality and fundamental rights. In *Schmidberger* the Court recognised that fundamental rights were fundamental to the Community legal order, but that they by no means provided an absolute right to ignore the Treaty freedoms.¹¹ Venturing briefly outside the free movement of goods, the *Viking* case provides an excellent though controversial example of how the Court used this precedent in order to establish the prevalence of liberal market access over fundamental rights.¹² Here the Court denied the transport workers Federation and the seamen’s Union their right to strike when a major Finnish cruise line reflagged its vessels under Estonian law in order to cut costs. Exercising the right to strike fell within the scope of the Treaty, and needed to therefore be reconciled with the freedoms asserted therein, all in accordance with the principle of proportionality.

In addition to what is provided for in the Treaty, the Court itself has exerted careful efforts into fencing in the sprawling liberties provided for in the previously mentioned case law. *Cassis de Dijon*

not only established the principle of mutual recognition, it also tempered with the so-called ‘rule of reason’. First mentioned in *Dassonville*, the Court now made use of the terms ‘distinctly’ and ‘indistinctly’ applicable measures, where the former consist of measures that favour domestic producers over foreign ones, and the latter of measures that in principle favour neither group.¹³ In the case of indistinctly applicable measures relating to product marketing, the Treaty would not be infringed if the measure met with stringent ‘mandatory requirements’. The Court then stated a non-exhaustive list including the effectiveness of fiscal supervision, the protection of public health, the fairness of commercial transactions and the defence of the consumer. In effect the Court outlines a proportionality test where Member States may take action when necessity may reasonably expect them to do so. The effectiveness of this limitation is however debatable, particularly when remembering that in this case the Court went from accepting Member State regulation of areas that had not yet been provided for in EU legislation to only accepting this when the specific mandatory requirements had been met with. This restraint shows clearly in the Commission Communication of 3 October 1980, where strict rules further tie down the exceptions contained in the rule of reason. Similar within the field of taxation is the *Commission v Germany case (live animals)*¹⁴, where remuneration for an inspection executed by order of a Community provision would not be considered to constitute a CEE.

**In summary, it must be stated that the
Internal Market is the essential cornerstone
of the European Union.**

In *Keck*, the Court gave more leniency to the indistinctly applicable rule exception.¹⁵ Contrary to the narrow interpretation in *Cassis*, the Court ruled that restrictions on a selling arrangements (the who, when, how, and where of a transaction), were not to be considered as infringing upon the Treaty as long as they “applied to all affected traders within the national territory and provided that they affect in the same manner, in law and fact, the marketing of domestic products and of those from other Member States”.¹⁶ A distinction was made here between rules relating to the goods themselves, and rules concerning selling arrangements pertaining thereto. Nevertheless *Keck* has also had a somewhat limited effect due to the qualified circumstances under which its exception is applicable.

Brussels has not sat still either in the process of codifying the Internal Market. Various directives have been issued from which can be deduced that, contrary to what national politicians have been asserting, the EU has gained a tremendous amount of competence when it comes to market regulation. Nevertheless, it remains questionable as to whether this shift of power is sufficient to achieve the required harmonization. Thus far, many of the freedoms have had to be fought for at the ECJ in a negative manner, with Member State politicians reluctantly conceding to

Brussels, and legislators constantly attempting to deregulate more than their EU partners in areas that have not yet been covered by EU law.

In summary, it must be stated that the Internal Market is the essential cornerstone of the European Union. Even Prime Minister Cameron had to point out that the Internal Market had to be at the core of a unified Europe, and though he dismissed much of the other government going on in Brussels, this ‘single market’ was an entity in which the Brits remained eager to take part.¹⁷ Nevertheless, politicians have readily criticised the EU for being overly bureaucratic, and too slow in its reactions to the rapidly developing case law of the ECJ. If adequate reaction from Brussels remains absent, then countries may take initiative themselves, potentially with dangerous consequences. In order to avoid such a ‘race to the bottom’, the European legislator will be required to keep up with the deregulating effect of the ECJ’s rulings, thus allowing for the harmonization of regulation pertaining to the internal market, thereby simultaneously closing the regulatory gap in the process. In conclusion, the solution to the regulatory deficiencies within the internal market remains one of positive integration under leadership from Brussels. **N**

¹ “20 Years of the Single Market; Together for new growth.” EU Single Market 20 Years. N.p., n.d. Web. 1 Mar. 2014. <http://ec.europa.eu/internal_market/20years/singlemarket20/facts-figures/interesting-facts_en.htm>.

² Case 178/84 Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany (Beer Purity) ECR 1987.

³ Case 120/78 Rewe-Zentral AG v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [1979] ECR 649.

⁴ Craig, Paul, and Gráinne Búrca. *EU law: text, cases and materials*. 5th ed. Oxford: Oxford university press, 2011. Print. Pg. 684-685.

⁵ Craig & De Búrca pg. 685.

⁶ Craig & De Búrca pg. 638-639.

⁷ “20 Years of the Single Market; Together for new growth.” EU Single Market 20 Years. N.p., n.d. Web. 1 Mar. 2014. <http://ec.europa.eu/internal_market/20years/singlemarket20/facts-figures/interesting-facts_en.htm>.

⁸ Case 40/82 Commission v United Kingdom (Protection of animal health) ECR 1982

⁹ Case 87/75 Bresciani v Amministrazione Italiana delle Finanze [1976] ECR 129

¹⁰ Case 231/83 Cullet v Centre Leclerc [1985] ECR 305, Case 72/83 Campus Oil Ltd v Minister for Industry and Energy [1984] ECR 2727, Case 174/82 Officier van Justitie v Sandoz BV [1983] ECR 2445.

¹¹ Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzuge v Austria [2003] ECR I-5659, paras. 89 & 93.

¹² International Transport Workers Federation and Finnish Seamen’s Union v Viking Line ABP and OÜ Viking Line Besti [2007] ECR I-10779, paras. 37-47.

¹³ Directive 70/50/EEC

¹⁴ Case 18/87 Commission v Germany [1988] ECR 5427.

¹⁵ Criminal Proceedings against Keck and Mithouard [1993] ECR I-6097

¹⁶ Keck, par. 16

¹⁷ “David Cameron’s EU speech - full text.” *www.theguardian.com*. Guardian News and Media, 23 Jan. 2013. Web. 1 Mar. 2014. <<http://www.theguardian.com/politics/2013/jan/23/david-cameron-eu-speech-referendum>>.

Ter leering ende vermaeck

Zoveel te lezen, te zien, te ervaren, zo weinig tijd! Welke boeken, films en documentaires verruimen uw blik op de wereld, verbreden en verdiepen uw kennis van het recht of kunnen u laten ontspannen zonder de sferen van het recht te verlaten? Elke maand maakt de redactie van de NOVUM een selectie van audiovisuele en tekstuele producten die het leven van de rechtenstudent verrijken en kunnen worden gebruikt ter leering ende vermaeck.

Film - *12 Years as a Slave*

Opnieuw een zeer indrukwekkende film van regisseur Steven McQueen. Hoewel het thema slavernij al in meerdere films belicht is, is het bijzondere aan dit werk dat de hoofdpersoon Solomon Northup (Chiwetel Ejiofor) niet in slavernij geboren is maar ontvoerd wordt en zodoende op een plantage terecht komt. In tegenstelling tot bijvoorbeeld *Django Unchained* is deze film zeer realistisch en dat zorgt voor gruwelijke en confronterende beelden. Ondanks dat blijft de film ook een Hollywood-drama en is daardoor ook onderhoudend en visueel aantrekkelijk.

José Ortega y Gasset

De opstand der horden

NEIGH & VAN DITMAR

Boek – *De opstand der horden*

U heeft vast weleens gehoord dat het Westen in verval is. Dit is echter niet iets dat specifiek met de 21e eeuw te maken heeft. In de jaren dertig van de vorige eeuw waren dergelijke geluiden al eerder te horen. Deze gedachte, ook wel 'cultuurpessimisme' genoemd, is op een van de meest eloquente manieren verwoord door de Spaanse schrijver José Ortega y Gasset in zijn boek *De opstand der horden* (1930). Hierin beschrijft hij kritisch het ontstaan van de massacultuur in het Westen en het type mens dat daarmee gepaard gaat. Pittige kost, maar fascinerend vanwege de bijna exacte voorspellingen over de opkomst van het fascisme.

Serie – *Boardwalk Empire*

Over de periode van de alcoholische drooglegging in Amerika gedurende de jaren '20 van de vorige eeuw is al de nodige fictie geproduceerd. Toch blijft het een boeiende achtergrond voor elk gangsterepos. Neem bijvoorbeeld *Boardwalk Empire*, een recente serie van HBO die straks zijn vijfde en laatste seizoen tegemoet zal zien. De hoofdrol, een corrupte politicus die in Atlantic City alle touwtjes in handen heeft, wordt vertolkt door Steve Buscemi. Zeer onderhoudend en bovendien interessant om te bedenken dat nagenoeg alle belangrijke personages echt hebben bestaan.

Verenigingen

grotius

Waarde lezer,

De afgelopen maand hebben we mogen genieten van een ommekeer in het weer. Voor het Kamerlingh Onnes Gebouw zagen wij veel studenten tussen alle studie-uren door wat zonnestraaltjes mee pakken. Het Van der Werfpark werd de populaire lunchplek zoals wij die kennen van vorige zomers. In de mooie opbloeiende lente heeft JFV Grotius mooie activiteiten neergezet.

Zo ging de maand van start met de jaarlijkse Facultaire Ouderdag op zaterdag 1 maart. Daarnaast hebben wij alvast vooruitgeblikt naar onze studiereis die plaats vindt van 21 tot en met 30 april in Shanghai. Van een aantal experts op het gebied van Shanghai, zoals een paar internationale studenten, hebben wij meer inzicht gekregen in de do's en dont's binnen de Chinese cultuur. De eerste Chinese woordjes zijn door de deelnemers al geleerd.

Op het moment van schrijven kijken wij uit naar de ALV van 25 maart en de bestuursinformatieborrel van 27 maart. De bestuursinformatieborrel markeert de opening van de sollicitatieperiode voor het 94e bestuur der JFV Grotius. Ben jij geïnteresseerd in een bestuursfunctie bij JFV Grotius, schroom dan vooral niet en vraag een bestuurslid om meer informatie.

In april hebben wij bezoeken aan de Raad van State, ING en AKD op het programma staan. Maar wij denken natuurlijk ook aan de mensen die liever op het KOG willen blijven. Op 9 april zal namelijk mr. drs. J.J. Kramer langskomen om een lezing te geven over "De week van een bedrijfsadvocaat". Studenten met interesse in bestuursrecht, financieel recht, advocatuur, notariaat of ondernemingsrecht hoeven zich dus niet te vervelen!

Tussendoor zullen de studenten die van pleiten of Belgisch bier houden aan hun trekken kunnen komen met de Gent-Leiden uitwisseling. Naast de Thorbeckelezing en de jaarlijkse pleiwedstrijd zullen de studenten van het Vlaams Rechtsgenootschap ons laten zien waarom Gent bijna zo gezellig kan zijn als Leiden!

De tweewekelijkse borrel op donderdag 10 april mag uiteraard niet onvermeld blijven. Het eerste drankje is zoals gebruikelijk van de vereniging, dus kom genieten van een drankje bij onze stamkroeg De Branderij en ga daarna mee uit eten met het bestuur.

April wordt afgesloten met de mooiste reis van het jaar: de studiereis van JFV Grotius naar Shanghai! Met een groep van 30 Grotianen zullen wij naar het verre China reizen om te leren van rechtssysteem in het land dat het op één na grootste inwoneraantal heeft van de wereld. Daarnaast zijn wij uiteraard benieuwd naar de juridische kant van de economie in een land dat officieel nog onder leiding staat van de Communistische Partij van China. Het wordt ongetwijfeld een gedenkwaardige reis.

Al met al hebben wij een drukke maand voor de boeg met voor ieder wat wils. Zorg dus dat je de activiteitenagenda goed in de gaten houdt en je op tijd aanmeldt voor de activiteiten!

Hartelijke groet,
Koen Hamelink, praeses

Faculteits- zaken

Céril van Leeuwen is dit studiejaar ('13-'14)) de assessor (student-lid) van het faculteitsbestuur van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Zij behartigt de belangen van de studenten binnen het faculteitsbestuur op het gebied van onderwijs, organisatie en onderzoek.

Contactinformatie:

Adres: Steenschuur 25, kamer B.4-38, 2311 ES Leiden

Telefoon: 071 527 7621

Email: assessor@law.leidenuniv.nl

Spreekuur op woensdag van 09.00 tot 10.00 uur

NIEUWE ASSESSOR GEZOCHT!

Het is april en dat betekent dat mijn assessorschap er helaas alweer voor meer dan de helft opzit. Ik zeg helaas, want ik vind het oprecht jammer dat dit bijzondere jaar bijna ten einde is. Echter geeft dit wel weer de ruimte om deze ervaring aan een medestudent te geven, want in april en mei ben ik op zoek naar mijn opvolg(st)er: het nieuwe student-lid van het faculteitsbestuur.

Wat houdt het assessorschap precies in? De assessor is het student-lid van het faculteitsbestuur en beheert de portefeuille studentenzaken. Dit betekent dat de assessor bij de besluiten van het faculteitsbestuur op het gebied van onderwijs, onderzoek en organisatie de studentenbelangen behartigt. Deze besluiten worden genomen tijdens de bestuursvergaderingen, die elke dinsdagmorgen plaatsvinden. Om de studentenbelangen goed te kunnen behartigen is het belangrijk om te weten wat er bij de studenten leeft. De assessor houdt daarom iedere woensdagmorgen een inloopsprekuur. Tijdens dit spreekuur kunnen studenten de assessor gemakkelijk benaderen met klachten of suggesties.

Het is belangrijk om goed contact met de studieverenigingen te onderhouden. De assessor zit eens per maand het Juridisch Studieverenigingen Overleg voor. Dit is een overleg tussen de voorzitters van alle juridische studieverenigingen.

Behalve deze, zijn er nog diverse andere overleggen en vergaderingen binnen de faculteit waarin de assessor participeert. Dit zorgt ervoor dat het student-lid goed op de hoogte is van de ontwikkelingen binnen de faculteit. De assessor moet goed de verbanden tussen al deze overleggen kunnen leggen.

Ook binnen de universiteit hebben de zeven assessoren (zie vorige column) een belangrijke rol. Met elkaar vormen zij het LAssO, het Leids Assessoren Overleg. Het LAssO heeft eens per maand een overleg met de Vice-Rector Magnificus. Bovendien heeft het LAssO overleggen met de Honours Community en zitten de assessoren in de redactieraad van de Mare.

Dit is slechts een opsomming van de routine overleggen, want iedere week is anders en dynamisch op een verrassende en leerzame manier.

Het is heel bijzonder om binnen je studietijd de kans te krijgen om binnen de faculteit en universiteit te participeren en de organisatie van zo dichtbij te leren kennen. Deze unieke en leerzame ervaring gun ik iedere student.

Indien je interesse hebt in bestuurlijke processen en een actieve ondernemende instelling met name ten aanzien van onderwijsaangelegenheden hebt, beschikt over uitstekende communicatieve vaardigheden, studeert binnen één van de opleidingen binnen de faculteit en daarbij één jaar 25 uur per week aan het assessorschap kan besteden, kom je in aanmerking voor het assessorschap. Indien je deze functie ambieert, stuur dan voor 21 april een sollicitatiebrief met curriculum vitae per mail naar assessor@law.leidenuniv.nl. Mocht je meer informatie willen of heb je vragen, schroom dan niet om contact met me op te nemen.

Hopelijk zie ik je sollicitatiebrief tegemoet!

FACULTEITSAGENDA MEI

5 mei	Bevrijdingsdag (faculteit gesloten)	22 mei	Afstuderen (rechtsgeleerdheid en jeugdrecht)
8 mei	Banenmarkt JFV Grotius	23 mei	Afstuderen (fiscaal recht)
9 mei	Oratie prof. mr. G. van Duijvenvoorde	26 mei	Faculteitsraad
13 mei	Tweede Europa Lezing 'Mededinging: hart van de Europese zaak'	26 mei	Tentamenperiode (t/m 11 juli)
15 mei	Let's Get Social	27 mei	Promotie dhr. M. Somos
15 mei	Vergadering Onderzoeksbestuur	27 mei	Afstuderen (criminologie)
15-17 mei	Congres Legal Bodies: Personhood in law, Literature and the Arts	28 mei	Afstuderen (notarieel recht)
16 mei	Oratie prof. mr. dr. S.C.W. Douma	29&30 mei	Hemelvaart (faculteit gehele dag gesloten)
21 mei	Promotie dhr. drs. J. Doomen		

Column

What's in a name? Over het ongelijk van Shakespeare

De wereld kan soms met een grote klap fundamenteel veranderen. Ik herinner mij de ineenstorting van het Sovjet-imperium met al zijn satellieten in Oost-Europa als de dag van gisteren. Nog steeds spijt het me dat ik toen niet in de auto ben gestapt en naar Berlijn ben afgereisd om erbij te zijn. Maar ook via de beeldbuis besepte je dat je historische gebeurtenissen meemaakte en de wereld in één klap een razendsnelle en levensgrote ommezwaai aan het maken was.

Zo'n fundamentele maatschappelijke omwenteling in luttele tijd komt doorgaans niet vaak voor in een mensenleven. Het grootste deel van ons leven slijten we over het algemeen in rustiger dagen. De tijd schrijdt wel voort, maar geschiedenis wordt niet gemaakt. Alles schijnt van jaar tot jaar min of meer bij het oude te blijven.

Maar de schijn bedriegt. Want er verandert een heleboel, al is de verandering van dag tot dag bezien zo gering is dat ze onzichtbaar is. Toch maken vele kleine beetjes ook een heleboel. Daarom lijkt Nederland anno 2014 in heel weinig meer op Nederland anno 1964.

Dat geldt zeker ook voor het recht en de wijze waarop het recht theoretisch wordt gezien. Mensenrechten zijn een voorbeeld daarvan. In 1964 bestond het EVRM al enige tijd, maar de rol ervan voor het Nederlandse recht was klein. Zelfs in de tijd dat ik studeerde – van 79 tot 84 – kwam het hooguit in het voorbijgaan ter sprake. Vergelijk dat eens met nu! Laatst grapte een student tegen mij dat het wel lijkt alsof het in de studie Nederlands recht nergens anders meer om gaat dan te leren weten hoe je zo snel mogelijk bij het Europese Hof terecht kunt komen...

Iedereen die al wat langer meeloopt in de wondere wereld van het recht beseft dit. Wat veel minder mensen beseffen is dat, met de opkomst van de mensenrechten, ook ons begrip van constitutie in de afgelopen halve eeuw dramatisch is veranderd. Nu worden constituties en het constitutioneel recht gezien als constituerend voor het gehele recht. Het constitutioneel recht levert de fundamentele normen waarop het gehele gebouw van het recht rust, zowel de privaatrechtelijke, als de publiekrechtelijke vleugels. Aldus de *communis opinio*.

Dat is een nieuwe opvatting. De oudere opvatting is een geheel andere. Die zag constitutie en constitutioneel recht als iets dat betrekking had op de organisatie van de staat. Deze organisatie kreeg geld en macht van de burger ter productie van wat economen collectieve goederen noemen. Het constitutioneel recht moest ervoor zorgen dat de staat geld en macht niet misbruikte; vandaar scheiding der machten, checks en balances en – later – democratische verkiezingen. Een belangrijke, maar beperkte taak. Men sprak dan ook over staatsrecht en niet over constitutioneel recht, een taalgebruik dat niet de suggestie wekt dat dit deel van het recht funderend is voor het gehele recht. (*What's in a name?*)

Zo gezien zijn de staatsorganen – in het bijzonder regering en parlement – bedoeld om de productie van collectieve goederen te sturen en in goede banen te leiden. De regels die zij daartoe maken heten bestuursrecht. Met civielrecht en strafrecht hebben regering en parlement in deze opvatting weinig of niets van doen. Dat is 'lawyer's law', die in de kern oeroud is en voor het grootste deel tamelijk universele normen omvat, die vooral via jurisprudentie concrete toepassing vinden. Natuurlijk, regering en parlement nemen eens in de, zeg, 100 jaar een nieuw burgerlijk wetboek of een nieuw wetboek van strafrecht aan, maar dat is slechts codificatie van voorgegeven normen. Terwijl het bestuursrecht van a tot z bestaat uit ter plekke bedachte, situatiegebonden normen, die minstens evenzeer op pragmatische als op rechtvaardigheidsoverwegingen gebaseerd zijn.

De regels van civielrecht en strafrecht stonden in deze opvatting buiten en zelfs boven het staatsrecht. De staat werd geacht zich, net als iedereen, in zijn optreden te houden aan de normen van het civielrecht en strafrecht. Normen die zelf niet (of althans nauwelijks) ter beschikking stonden aan de staat, maar (in de kern) vooraf gegeven waren. Aldus kwam men tot de notie van de 'rule of law'. Dat is de heerschappij van de algemene normen van civiel en strafrecht, óók over degenen die aan het roer stonden van het schip van staat.

Wat nu als de verhouding tussen staatsrecht enerzijds en civiel en strafrecht anderzijds ondersteboven wordt gekeerd, zoals in onze tijd gebeurt, en het staatsrecht, omgedoopt tot constitutioneel recht, wordt gezien als funderend voor al het recht? De gevolgen zijn tweërlei.

Ten eerste kan dan gemakkelijk het voorheen principieel geachte verschil tussen enerzijds bestuursrecht en anderzijds civielrecht en strafrecht vervagen, wanneer regering en parlement beginnen te denken dat ze op dezelfde wijze 'gaan over' het civielrecht en strafrecht als over het bestuursrecht, aangezien zij volgens de constitutie immers de 'wetgever' zijn. Aldus komt men tot een zeer voluntaristische en pragmatische blik op eerstgenoemde rechtsterreinen, die zo gezien net als het bestuursrecht een product zijn van de wetgever en door hem *ad libitum* kunnen worden veranderd. Dit lijkt mij een gevaarlijke ontwikkeling, waarover in een latere column meer.

Ten tweede komt men tot een geheel andere visie op de mensenrechten. Waren deze voorheen waarborgen exclusief tegen de staat en als zodanig onderdeel van het staatsrecht, nu transformeren ze tot fundamentele rechtsnormen waar iedereen aanspraak op kan maken jegens iedereen en die evenzeer ten grondslag liggen aan het civielrecht en strafrecht als aan het bestuursrecht. Dat is eveneens een ontwikkeling die ik met lede ogen aanzie. Ook daarover in het vervolg meer.

Ben jij klaar voor morgen?

Schrijf je in via www.youngtalentgroup.nl
en wees als eerste op de hoogte van:

- Masterclasses
- Stages/vacatures
- Business courses
- En meer ...

youngtalentgroup